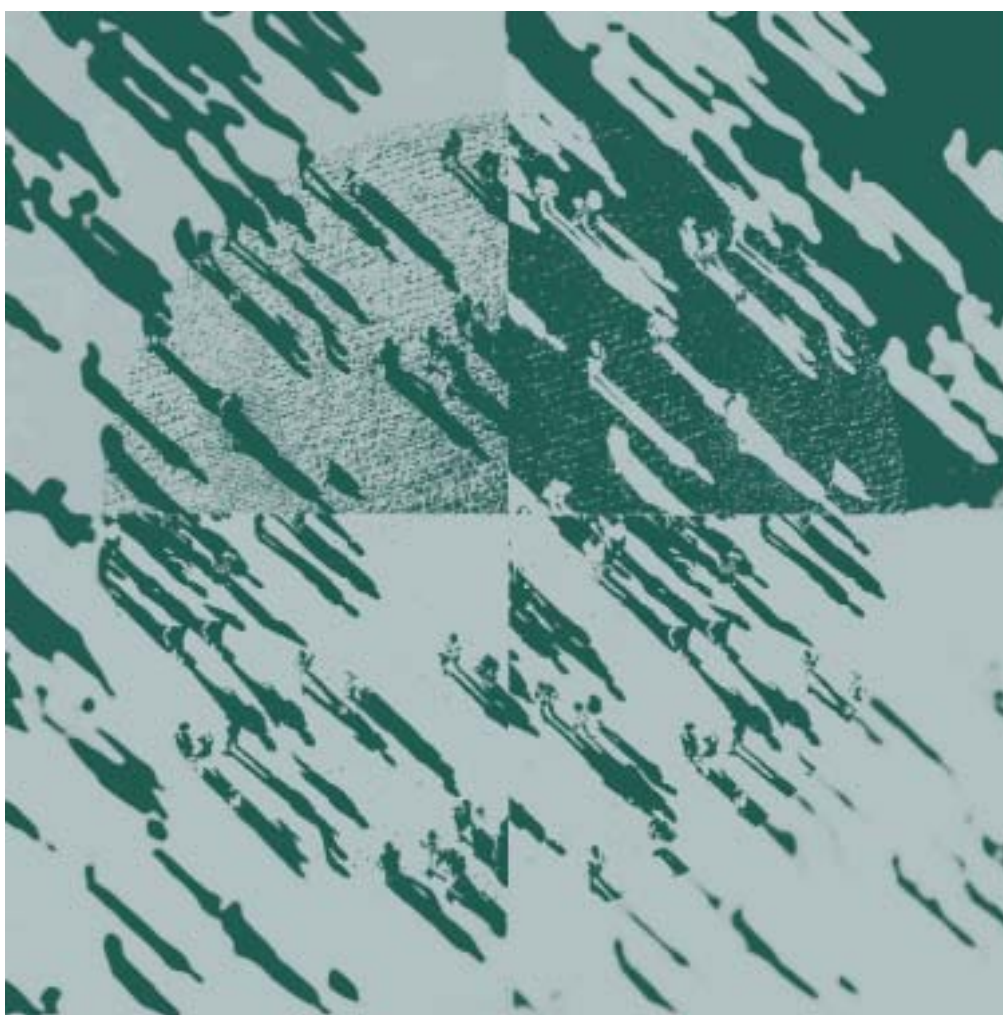

2002

Den sociale situation i Den Europæiske Union

- Kortfattet Udgave -

Den sociale situation i Den Europæiske Union 2002

- Kortfattet Udgave -

Indhold

Indledning	5
I De vigtigste tendenser	7
1.1 Befolkning	7
1.2 Levevilkår	7
II Velfærden og udgifterne til social sikring	10
III Mobilitet og migration	12
3.1 Mobiliteten blandt EU-borgerne	12
3.2 Indvandring fra tredjelande	14
Annexes	17
Indikatorer	18
Befolkningens aldring	18
Migration og asyl	18
Uddannelsesniveau	19
Livslang uddannelse	19
Beskæftigelse	20
Ældre arbejdstageres beskæftigelsessituation	20
Arbejdsløshed	21
Ungdomsarbejdsløshed	21
Langtidsledighed	22
Udgifter til social sikring	22
Ydelser til ældre	23
Indkomstfordeling og regional samhørighed	23
Lavindkomstshusstande	24
Husstande uden beskæftigelse og lavtlønshusstande	24
Kvinders deltagelse i beslutningsprocessen	25
Kvinders beskæftigelse	25
Mænds og kvinders indtjening	26
Forventet levealder og sundhedstilstand	26
Ulykker og erhvervsrelaterede helbredsproblemer	27
Sociale nøgleindikatorer i EU efter MS	29
Eurostat Datashops	31

Indledning

Siden Det Europæiske Råd i Lissabon har der været langt større opmærksomhed om socialpolitikken og dens samspil med beskæftigelsespolitikken og den økonomiske politik i debatten om EU's politikker. EU's social- og arbejdsmarkedspolitiske dagsorden og de nye tiltag omkring social integration og pensioner har efterfølgende øget betydningen af den periodiske redegørelse for den sociale situation i Europa, der gives i denne publikation.

Befolkningsmæssige, sociale og beskæftigelsesmæssige udviklingstendenser, globaliseringen, ændringerne på informations- og kommunikationsområdet og den deraf følgende nye økonomi udgør stærke drivkræfter, der medfører nye udfordringer og muligheder. Formålet med denne rapport er at kaste lys over den sociale udvikling i forbindelse hermed og at afdække nogle af kon-

sekvenserne på centrale politiske områder. Øget viden om udviklingstendenserne giver bedre muligheder for at foregribe og styre ændringerne således at både økonomien og samfundet kan klare udfordringerne.

Indeværende pjece giver et resumé af hovedrapporten. Den er opdelt i tre afsnit. Første afsnit indeholder en oversigt over de vigtigste sociale og arbejdsmarkedsmæssige tendenser, der underbygges af de seneste data og tal på europæisk plan. Andet afsnit indeholder en kortfattet analyse af tendenserne i udgifterne til social sikring over de sidste ti år. Endelig ser man i tredje afsnit nærmere på dette års specielle tema - den geografiske mobilitet - og navnlig, hvordan de forskellige former for mobilitet lige fra pendling til migration spiller sammen med den sociale struktur i det europæiske samfund.

1 De vigtigste tendenser

1.1 Befolkning

Befolkningsudviklingen er et godt udgangspunkt for en beskrivelse af den sociale situation.

Europæerne lever længere ... Den forventede levealder både ved fødslen og ved pensionsalderen vil formentlig fortsætte med at stige.

Men fertiliteten er stadig meget lav ... Selv om fertiliteten ikke længere falder så meget som for få år siden, er den fortsat meget lav, og der er ikke tegn på, at det vil ændre sig inden for den nærmeste fremtid.

Befolkningen i EU bliver derfor ældre ... Når der kommer færre unge ind på arbejdsmarkedet, og de store årgange blive ældre, bliver gennemsnitsalderen i arbejdsstyrken højere. Når "babyboomerne" begynder at gå på pension fra ca. 2010, må arbejdsstyrken forventes at skrumpes ind, og ældreforsørgerbyrden vil pludseligt vokse. I dag udgør de ældre 16% af den samlede befolkning svarende til ca. en fjerdedel af befolkningen i den erhvervsaktive alder (15-64 år). I 2010 forventes det sidstnævnte tal at være steget til 27%. Samtidig vil antallet af "meget gamle" personer på 80 år og derover stige med næsten 50% over de næste 15 år.

Befolkningstallet og befolkningstilvæksten i EU ændrer sig. Efter århundredes ekspansion er slutningen på befolkningstilvæksten i Europa nu i sigte. Størsteparten af regionerne i EU vil formentlig opleve stagnerende eller faldende befolkningstal inden 2015. Der vil dog være store forskelle mellem landene med hensyn til disse processers tidsmæssige forløb og intensitet.

Medens virkningen af de interne faktorer i befolkningstilvæksten er aftagende, har *international migration hurtigt fået stadig større betydning for befolkningstilvæksten* - i de seneste fem år har den tegnet sig for 70% af befolkningstilvæksten i EU. Med udsigterne til en stadigt ældre og mindre arbejdsstyrke har immigrationen fået en helt ny betydning.

Samtidig bliver husstandene mindre ... Med hensyn til ændringer i husstands- og familiemønstrene er der tre tendenser, der bør nævnes. Andelen af husstande bestående af to eller flere voksne og hjemmeboende børn falder gradvist fra 52% i 1988 til 46% i 2000. Antallet af personer, der bor alene, stiger, og husstandenes gennemsnitsstørrelse bliver mindre. Andelen af børn i familier med kun én forælder (primært moderen) er stadigvæk relativt begrænset, men er dog steget ganske betydeligt i de seneste 15 år. I 1998 var det 13% af alle børn, der boede sammen med én enkelt forælder, mens det i 1983 kun var 8%. Første fase af "samlevet som par" er i stigende grad "papirløst", blandt andet fordi mange unge udskyder ægteskabet, indtil de vil have børn eller føler sig sikre på, at forholdet vil vare. I 2001 var 33% af alle unge (under 30 år), der levede i parforhold, blot samboende.

Selv om disse tendenser kan registreres i hele EU, er der betydelig forskel på, hvor stærkt de gør sig gældende i de enkelte EU-lande.

1.2 Levevilkår

I de seneste år har levevilkårene for de fleste EU-borgere nydt godt af den kraftige og vedvarende økonomiske vækst og forbedringer i beskæftigelsessituationen. I 2000 var ca. 166 mio. mennesker i beskæftigelse i EU, og det er ca. 10 mio. flere end i 1995. Det svarer til en beskæftigelsesfrekvens på 63,3%. Stigningen i beskæftigelsen har været størst for kvinderne. Det samlede antal arbejdsløse i EU-15 faldt til ca. 14 mio. eller 8,2% af arbejdsstyrken, hvilket er den laveste arbejdsløshedsprocent siden 1992. På trods af denne positive udvikling er arbejdsløsheden fortsat for høj; fattigdom og social udstødelse er stadigvæk en reel trussel for en ganske stor del af befolkningen i EU. Hertil kommer, at den seneste knap så positive økonomiske udvikling øger udfordringerne på området.

Et hurtigt blik på tre centrale elementer i levevilkårene, som spiller en vigtig rolle for livskvaliteten i borgernes dagligdag - sundhed, indkomst og uddannelse - viser følgende:

Den generelle sundhedstilstand forbedres, men de socialt betingede forskelle i helbredstilstanden er stadigt betydelige

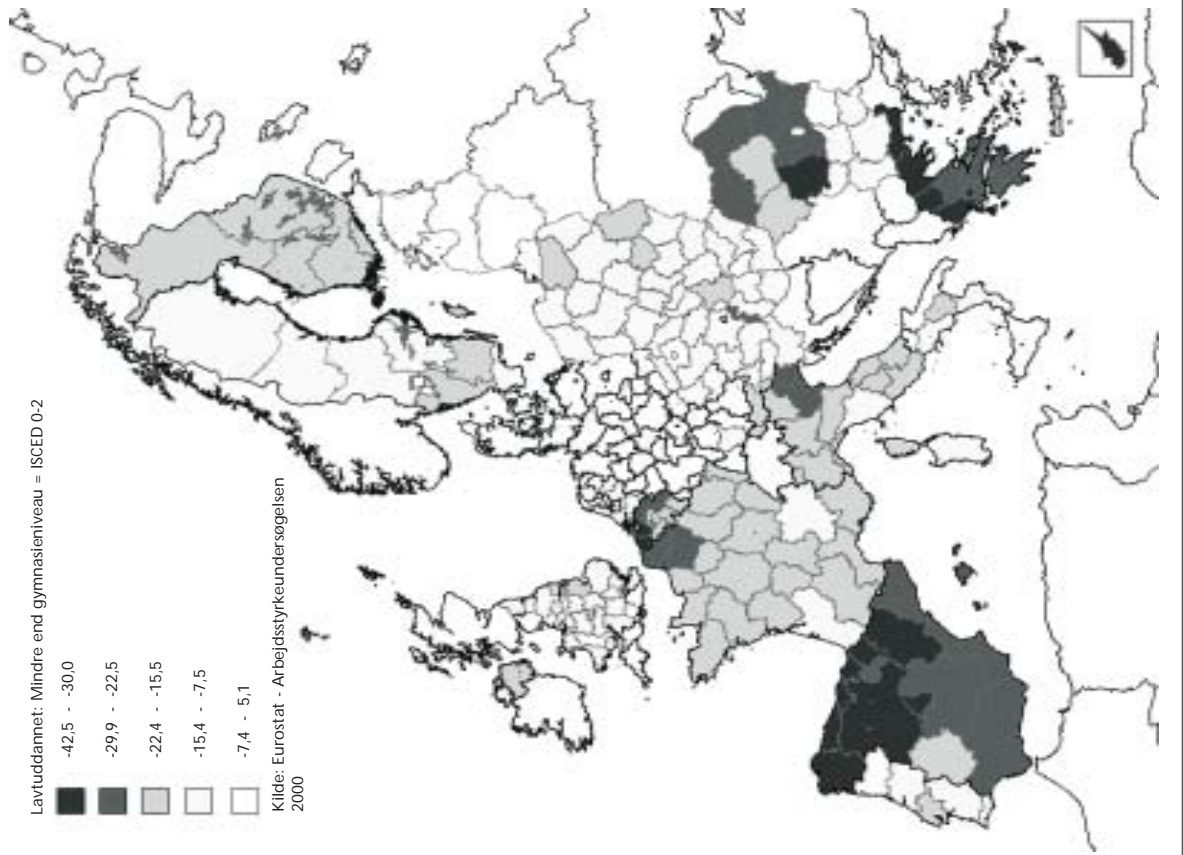
Den europæiske befolkning betragter helbredet som en afgørende faktor for deres livskvalitet (se Den sociale situation i Den Europæiske Union - 2001). Undersøgelser af de sociale determinanter for sundhedstilstanden viser, at uddannelse, indkomst og kvaliteten af folks beskæftigelse og bolig er positivt korreleret med et godt helbred. En række undersøgelser peger på store forskelle i sundhedstilstanden mellem socialgrupper og en stadigt større forskel i forventet levealder mellem de rigeste og de fattigste i samfundet¹.

I hele EU opfatter ca. 10% af alle voksne (16 år og derover) deres helbred som værende "dårligt" eller "meget dårligt". 68% føler, at deres helbred er "godt" eller "meget godt", medens de resterende 22% beskriver det som "rimeligt". Andelen af personer i kategorien "(meget) dårligt" vokser med alderen. Næsten hver fjerde ældre beskriver sit helbred sådan. Kvinder i alle aldersgrupper er mere tilbøjelige end mænd til at betragte deres helbred som "(meget) dårligt". Personer i den laveste indkomstkventil har en klart stærkere tendens til at betegne deres helbred som "dårligt" eller "meget dårligt" (13%) end personer i den højeste indkomstkventil (5%).

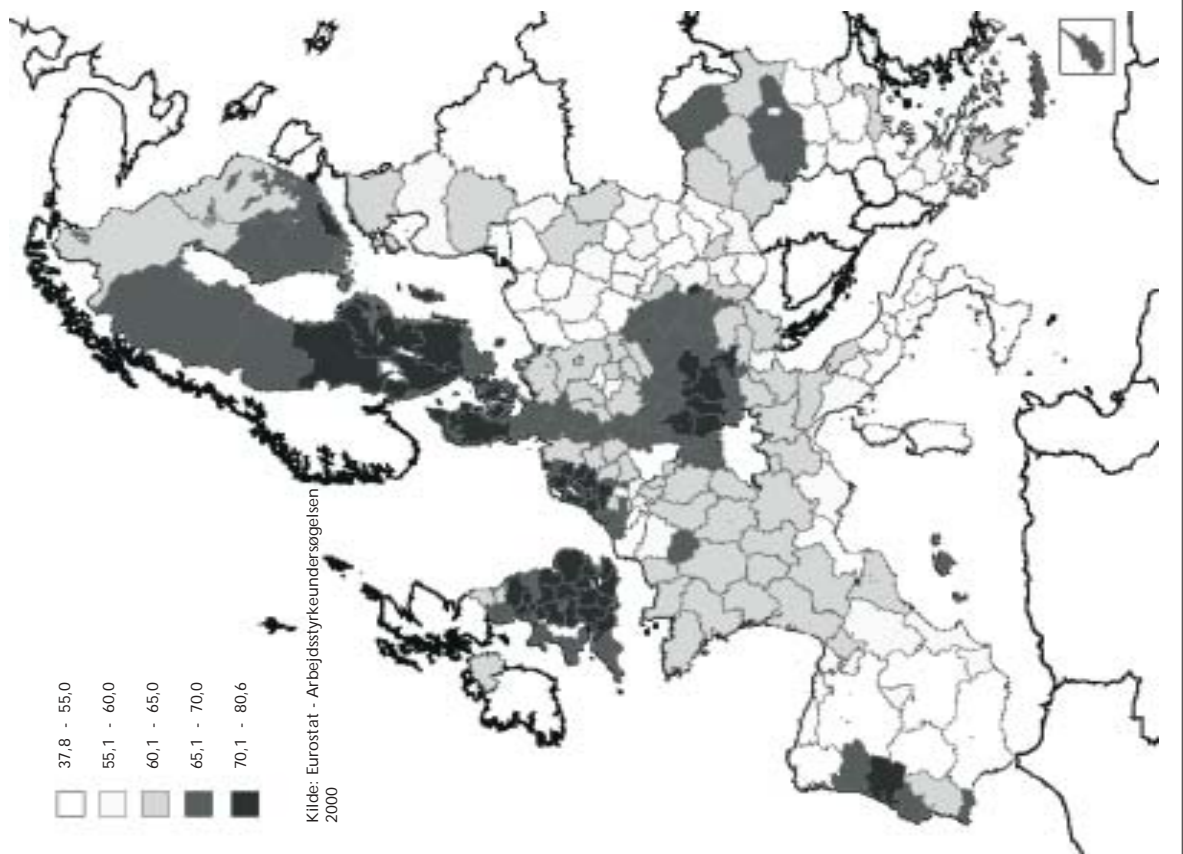
Kredsløbs sygdomme er den vigtigste dødsårsag for både mænd og kvinder overalt i EU (bortset fra Frankrig). Ydre årsager til kvæstelser og forgiftning er den mest udbredte dødsårsag blandt de unge (mellem 15 og 34 år), men er

1 Se f.eks. OECD, *Regards sur la Santé*, 2001. NAS, *Preparing for an aging world: The Case for Cross National Research*, 2001. WHO, *World Health Report*, 2000.

Højere uddannelsesniveau: faldet i andelen af lavtuddannede (forskel mellem andelen af lavtuddannede i aldersgrupperne 25-34 år og 45-54 år) - 2000

Beskæftigelsesfrekvens (15-64 år) - 2000

langt sjældnere i aldersgruppen over 55 år. Kræft er den vigtigste dødsårsag i gruppen mellem 45 og 64 år. For alderskategorien over 75 år skyldes ca. halvdelen af alle dødsfald kredsløbssygdomme.

Uddannelse: Bedre adgang til uddannelse og højere uddannelsesniveauer, men ikke for alle

Det generelle uddannelsesniveau er blevet væsentligt højere i de seneste 30 år, navnlig blandt kvinderne. I dag har mere end 76% af alle i aldersgruppen 25-29 år en gymnasieuddannelse eller en tilsvarende ungdomsuddannelse. Forbedringen af uddannelsesniveaulet er et af de største fremskridt i de sidste ti år. I 2000 havde hver femte 45-54-årige og hver fjerde 25-34-årige afsluttet en videregående uddannelse. I de to aldersgrupper tilsammen er andelen af personer med lavt uddannelsesniveau faldet fra 41% til 26%. Men 20% af alle 18-24-årige forlader dog stadigvæk uddannelsessystemet med, hvad der i bedste fald svarer til folkeskolens afgangsprøve.

Det gælder i hele EU, at jo højere uddannelsesniveau en voksen person har, jo flere efteruddannelsesmuligheder får vedkommende. I 2000 var det 8% af alle i EU mellem 25 og 64 år, der havde deltaget i uddannelses- eller efteruddannelsesaktiviteter indenfor de sidste 4 uger. Sådanne efteruddannelsesaktiviteter synes at være mest udbredte i de nordiske lande, Nederlandene og Det Forenede Kongerige. Ældre har langt ringere mulighed end yngre for at deltage i efteruddannelse. Kvinder er langt bedre repræsenteret i efteruddannelsesaktiviteterne i de nordlige EU-lande end i de sydlige.

Beskæftigelsesmuligheder på regionalt plan: uddannelse spiller en central rolle

I perioden 1996-2000 øgedes beskæftigelsen i alle regioner ganske markant for arbejdstagere med en mellemuddannelse eller videregående uddannelse, medens den faldt for de lavtuddannede. Mulighederne er meget forskellige regionerne imellem, afhængigt af den aktuelle beskæftigelsesfrekvens og udviklingen i uddannelsesniveau. Det fremgår af kort 1 og 2 nedenfor, at f.eks. visse regioner i det nordlige Spanien, hvor beskæftigelsesfrekvensen er forholdsvis lav, har gjort store fremskridt med hensyn til uddannelsesniveaulet. Spanien har derfor store muligheder for at øge sin samlede beskæftigelsesfrekvens og skabe bedre job til folk med bedre uddannelse. I den anden ende af skalaen har Danmark en meget høj beskæftigelsesfrekvens og i forvejen en gunstig uddannelsesstruktur i befolkningen, hvorfor der her er langt færre muligheder for øget vækst i beskæftigelsen.

Indkomstfordeling: Situationen er uændret for lavindkomsthusholdningerne

I 1998 var den årlige middelnettoindkomst ca. 11 700 KKS (aritmetisk gennemsnit vægtet efter befolkningen i EU-15). I de fleste EU-lande hidrørte ca. 70% af indkomsten fra arbejde, ca. 25-30% fra pensioner og andre sociale ydelser og de få resterende procenter fra kapitalafkast og andre private kilder.

Selv om sociale ydelser ikke udgør en stor andel af indkomsten, modtager 73% af alle borgere i EU sådanne overførsler enten direkte eller indirekte gennem andre medlemmer af husstanden.

På EU-plan tegnede de fattigste 20% af befolkningen sig for 8% af den samlede indkomst i 1998, medens de 20% rigeste havde 39% af den samlede indkomst, dvs. 5,4 gange så meget. Der er en tendens til, at skævhederne er størst i de EU-lande, hvor gennemsnitsindkomsten er lavest. Denne forskel mellem de mest velhavende og de fattigste er mindst i Danmark (2,7), Finland (3,0) og Sverige (3,4), og størst i de sydlige medlemslande, Belgien, Det Forenede Kongerige og Irland.

I 1998 kunne ca. 18% af EU-borgerne eller 68 mio. mennesker betegnes som værende indenfor "fattigdomsrisikozonen", dvs. de havde en indkomst på under 60% af middelindkomsten i det land, de bor i. Ca. halvdelen af disse mennesker havde været i denne situation mindst tre år i træk. Bestemte typer husstande er mere truet af fattigdom end gennemsnittet: enlige forældre med hjemmeboende børn, samt unge, ældre, og kvinder, der bor alene.

En væsentlig årsag til fattigdom og social udstødelse er arbejdsløshed eller lavtlønnet beskæftigelse. I 1998 var risikoen for fattigdom for personer i husstande, hvor ingen af husstandens medlemmer i den erhvervs-aktive alder var i beskæftigelse, næsten 51% - eller 2,3 gange mere end i de husstande, hvor mindst én person var i arbejde.

2 Velfærden og udgifterne til social sikring

Social sikring er en hjørnesten i EU's politikker for bekæmpelse af fattigdom og styrkelse af den sociale samhørighed. Desuden er det på de seneste Europæiske Råd blevet understreget, at social sikring er en integreret del af den økonomiske udvikling i EU. I det følgende kombineres en gennemgang af udviklingen i udgifterne til social sikring med en analyse af de sociale overførsels omfordelingseffekt og en undersøgelse af omfanget og størrelsen af husstandenes indtægter fra sociale overførsler².

Social sikring har betydelig indvirkning på den sociale situation

Der bruges meget store beløb på socialsikringsystemerne i EU. I 1998 udgjorde bruttoudgifterne til social sikring i EU 27,7% af BNP. De europæiske socialsikringsystemer kombinerer sociale forsikringselementer (omfordeling mellem forskellige livsfaser) med omfordelingselementer (omfordeling mellem indkomstgrupper) og har meget stor betydning for levevilkårene for flertallet af EU-borgerne. Forskelle mellem EU-landene med hensyn til skatte-/ydelsesstrukturer og dertil knyttede politikker påvirker omfanget og karakteren af denne virkning.

Størsteparten af alle mennesker i EU lever i en husstand, som *modtager mindst én form for socialsikrings-ydelse*³. I Grækenland, Italien og Spanien er andelen mellem 50% og 60%, men i resten af EU lever mellem 80% og 95% af indbyggerne i sådanne husstande.

De sociale ydelser reducerer andelen af personer, der lever i fattigdom i samtlige EU-lande: i Grækenland og Italien er der tale om en reduktion på 5-15%, og i Finland er det over 70%, medens den gennemsnitlige reduktion for hele EU er 31%.

Forskelle mellem EU-landenes udgifter til social sikring

1998-tallet for bruttoudgifterne til social sikring i EU viser, at der blev brugt ca. 5 600 ecu pr. indbygger (ecu blev i 1999 ændret til euro). Hvis man medregner forskellene mellem landene med hensyn til prisniveau – dvs. hvis man udtrykker udgifterne i købekraftsstandarder (KKS) – varierede udgifterne fra 8 600 KKS pr. indbygger i Luxembourg og 7 100 KKS i Danmark til 3 100 KKS pr. indbygger i Grækenland og Portugal. EU-gennemsnittet lå på ca. 5 500 KKS pr. indbygger.

Forskellene mellem EU-landene med hensyn til udgifterne til social sikring målt i KKS pr. indbygger er således stadigvæk ganske store. Som det fremgår af sidste års rapport⁴, er der en forholdsvis tæt sammenhæng mellem udgifter til social sikring og BNP pr. indbygger. Man skal dog huske på, at forskelle i udgifter til social sikring ikke nødvendigvis er udtryk for reelle forskelle med hensyn til, hvor meget der

gøres for borgernes velfærd eller for at udvikle en effektiv økonomi. Det, der tæller, er indsatsens præcise karakter (f.eks. den relative vægt på aktive og passive foranstaltninger) og effekt (f.eks. foranstaltningernes nettoværdi og omkostningseffektivitet). Desuden kan tal for bruttoudgifterne give et forvrænget billede af, hvad der rent faktisk foregår.

Brutto- og nettoudgifter

Bruttoudgifterne kan således være et meget upræcist udtryk for, hvor store beløb der rent faktisk flyttes. I bruttotallene er der ikke taget hensyn til skatter eller sociale bidrag, som eventuelt skal betales af ydelserne, og heller ikke de såkaldte "skatteudgifter" er medregnet, dvs. overførsler i form af skattefritagelser eller skattefradrag i stedet for direkte kontante udbetalinger.

Der foreligger endnu ikke tal for nettoudgifterne til social sikring i EU-15. OECD⁵ har for 1995 for visse lande i EU udarbejdet overslag over omfanget af skatter og sociale bidrag, der skal betales af sociale ydelser, og størrelsen af de skattemæssige udgifter. Hvis man derfor ser på nettoudgifterne i stedet for bruttoudgifterne, bliver forskellene mellem EU-landene langt mindre. Samtidig sker der væsentlige ændringer i landenes rangering efter udgifternes størrelse i forhold til BNP. Det er især bemærkelsesværdigt, at udgifterne i Sverige reduceres til stort set samme niveau som i Tyskland (ca. 28,5% af BNP), og at udgifterne i Danmark og Nederlandene falder til under niveauet for Det Forenede Kongerige og Belgien.

Hvis vi går et skridt videre og benytter tal fra EU's husstandspanel til at se på udgifterne til social sikring udtrykt som nettoydelse i KKS pr. husstandsmedlem, ændres rækkefølgen af EU-lande efter, hvor meget de bruger, endnu mere. Nu er det pludselig Belgien og Finland, som står øverst som de lande, der bruger mest på social sikring. Man skal derfor være forsigtig med at rangere EU-landene efter størrelsen af deres udgifter til social sikring og endnu mere forsigtig med at drage konklusioner om den relative effekt for borgerne og økonomien alene på grundlag af data om udgifterne.

Indtil der foreligger data for nettoudgifterne for EU-15, må man dog nøjes med tallene for bruttoudgifterne, hvis man vil se på udviklingen i disse udgifter over tid.

Ændring i bruttoudgifterne til social sikring 1990-1998

Ændringer i bruttoudgifterne til social sikring målt i procent af BNP i det seneste tiår afspejler cykliske forløb og det faktum, at nogle af de EU-lande, hvor den social sikring tidligere har været mindre udviklet er i færd med at udligne forskellen til de øvrige.

2 Den vigtigste kilde er data kompileret af Eurostat i Det Europæiske System af Integrerede Statistikker for Social Sikring (ESSPROS).

3 EF-husstandspanel 1997.

4 Den sociale situation i Den Europæiske Union - 2001, 2. del, s. 50-54.

5 Willem Adema, Net social expenditure, Labour Market and Social Policy Occasional Papers, No.39, OECD, 1999.

Bruttoudgifterne til social sikring i EU steg mindre end BNP i perioden fra slutningen af den økonomiske recession i 1994 og frem til 1998, hvor det økonomiske opsving var godt i gang.

Faldet i sociale udgifter i forhold til BNP⁶ er et træk, der går igen i de fleste EU-lande i perioden mellem 1994 og 1998, ligesom den stigning, der blev registreret de fire foregående år, var lige så generel.

Ændringer i bruttoudgifterne til social sikring efter ydernes art 1990-1998

I perioden 1990-1998 var det hverken udgifterne til alderspensioner eller sundhedsydelse, der steg mest, men derimod udgifterne til boligydelse. Med en årlig stignings-takt på EU-plan på næsten 5% udtrykt i købekraft i den otteårige periode var boligydelse det område, der kunne registrere de største stigninger. Væksten var koncentreret i begyndelsen af perioden og kan afspejle en stigning i arbejdsløsheden på det tidspunkt.

Familieydelse (inklusive moderskabsydelse) var et andet område med kraftig vækst – en stigning på ca. 3,5% om året målt i købekraft. Ikke desto mindre faldt udgifterne til dette område i fire lande (Nederlandene, Østrig, Finland og Sverige) i de fire år fra 1994 til 1998, hvilket skal sammenholdes med en stigning på over 6% om året i Tyskland, Spanien, Irland og Luxembourg.

Udgifterne til invaliditetsydelse steg ligeledes med ca. 3,5%. Også her var stigningen koncentreret til starten af perioden, bortset fra i Grækenland og Irland. I Nederlandene var der dog tale om et fald på 6% om året i de fire år fra 1994, hvilket afspejler en stramning af systemet og en flytning af ansvaret for finansieringen fra staten over til arbejdsgiverne.

Både udgifterne til aldersydelse og sundhedsydelse/sygedagpenge steg med ca. 2,5% om året målt i købekraft i den otteårige periode. I begge tilfælde var stigningstakten lavere i anden halvdel af perioden. Ikke desto mindre steg udgifterne i 7 af de 15 EU-lande med 3% om året eller mere i de fire år fra 1994 og frem, og i Grækenland og Portugal steg udgifterne til aldersydelse med over 7% om året.

Endelig steg udgifterne til arbejdsløshedsydelse i EU med gennemsnitligt knap 1,5% om året.

De sociale overførsels omfordelingseffekt

Alle EU-landene benytter deres socialsikringsystemer og skattesystemer til at korrigere den indkomstfordeling⁷, der skabes af markeds kræfterne. Ser man på socialsikrings-systemets og skattesystemets omfordelingseffekt, er resultaterne ganske interessante. Det ser ud til, at sociale overførsler (og skatter) bidrager ganske betydeligt til at reducere den markeds skabte indkomstkævhed i alle landene, selv om der er visse forskelle. Disse forskelle hænger ikke blot sammen med størrelsen af de sociale overførsler, men også med disse overførsels målrettethed. Reduktionen af den markeds skabte indkomstkævhed spænder fra ca. 40% i Sverige, Finland og Frankrig til ca. 20% i Portugal. Det fremgår ligeledes⁸, at socialsikringsydelse har langt større betydning for udjævningen af den markeds skabte skævhed i indkomstfordelingen end skatterne har, og det gælder i samtlige EU-lande.

I EU-landene er social sikring organiseret som forskellige kombinationer af offentlige og private og formelle og uformelle foranstaltninger. I lyset af de problemstillinger, der opstår i et samfund med en stadigt højere gennemsnitsalder, må vi forvente ændringer i balancen mellem disse fire elementer i systemerne. Efterhånden som husstandene bliver mindre, og både mænd og kvinder har erhvervsarbejde, vil familiernes pasningskapacitet blive reduceret, og en større del af velfærdsydelse må leveres og finansieres i den formelle sektor. Tilsvarende gælder det, efterhånden som staten forsøger at genskabe balancen i socialsikrings-systemerne i relation til områder som pensioner, invaliditetsydelse og sygesikring, at der må forventes en vis overflytning af opgaver og udgifter fra offentlige systemer til arbejdsmarkedsrelaterede og private ordninger.

Vi kan derfor forvente, at udgiftsdataene fremover vil omfatte en større andel af velfærdsydelse. Samtidig bliver det af afgørende betydning, at alle formelle udgifter, de være sig offentlige, arbejdsmarkedsrelaterede eller private, medregnes i udgiftsdataene.

6 Det er vigtigt at holde sig for øje, at ændringer i de sociale udgifters andel af BNP ikke nødvendigvis er udtryk for politiske ændringer. De kan i vidt omfang blot afspejle konjunktursvingninger: når BNP vokser kraftigt, kan den relative andel blive mindre, selv om udgifterne er uændrede eller oven i købet stigende – og omvendt.

7 Her er kun medtaget socialsikringsydelse, der skal træde i stedet for indkomst eller supplere indkomst, og direkte skatter og socialsikringsbidrag. På grund af begrænsninger i datamaterialet er indirekte skatter (såsom moms og punktafgifter) og ydelse, der udbetales som godtgørelse for specifikke udgifter (f.eks. medicinudgifter), ikke medregnet.

8 Baseret på beregning af Gini koefficienten.

3 Mobilitet og migration

De to hovedkategorier af geografisk mobilitet, der behandles i dette afsnit, er henholdsvis EU-borgernes migration inden for EU og tredjelands statsborgernes indvandring i EU.

Retten til fri bevægelighed er en grundlæggende rettighed i henhold til EF-traktaten. EU-borgerne kan tage arbejde i et hvilket som helst andet EU-land med deraf følgende opholdsret for dem selv og deres familiemedlemmer, og der må ikke diskrimineres mod dem på grundlag af nationalitet. Fri bevægelighed kan betyde, at man flytter til et andet EU-land, eller at man pendler dagligt eller ugentligt over en landegrænse.

Mobilitet behandles ofte i forbindelse med beskæftigelsespolitikken som en af de afgørende faktorer for øget fleksibilitet og udjævning af skævheder på arbejdsmarkedet. Vedvarende vækst i beskæftigelsen og hurtige ændringer i efterspørgslen efter arbejdskraft, især siden 1997, har understreget behovet for mobilitet hos arbejdskraften. På EU-plan har debatten været særligt relevant i forbindelse med den europæiske beskæftigelsesstrategi. Mobilitet hos arbejdskraften har både en erhvervmæssig og en geografisk dimension. Den erhvervsrelaterede job-til-job-mobilitet og livslang uddannelse er langt de vigtigste faktorer i arbejdsstyrkens tilpasning til de nye økonomiske vilkår, hvorimod forbedret geografisk mobilitet kan blive af betydning for manglen på arbejdskraft visse steder og den økonomiske udvikling mere generelt.

Ud over betydningen for beskæftigelsen har den geografiske mobilitet også store sociale og kulturelle implikationer. I denne sammenhæng skal man især være opmærksom på immigration. Det voksende antal indvandrere fra tredjelands møder meget forskelligartede socioøkonomiske vilkår, og det indebærer nye udfordringer for værtssamfundene. Men mødet med indvandrernes forskelligartede kulturelle baggrund åbner også nye muligheder for udveksling af erfaringer og viden og for gensidig berigelse mellem forskellige kulturer.

3.1 Mobiliteten blandt EU-borgerne

På trods af de store fremskridt, der er gjort i de seneste tiår i EU med hensyn til at fjerne hindringerne for den frie bevægelighed for personer, er den geografiske mobilitet i dag meget begrænset i forhold til 1950'erne og 1960'erne. I dag anslås den geografiske mobilitet mellem EU-lande årligt at omfatte mellem 0,1% og 0,2% af den samlede befolkning. Desuden er den kun delvist relateret til beskæftigelse. Ifølge en Eurobarometer-undersøgelse⁹ skifter EU-borgere ikke bopæl ret ofte; gennemsnitligt 38% af befolkningen i EU er flyttet inden for de seneste ti år, men dette EU-gennemsnit dækker over store forskelle mellem EU-landene med et tydeligt skel mellem Nord og Syd (plus Irland). Den mest almindelige form for mobilitet består i at flytte til en anden bolig i samme by eller landsby, medens

andre flytninger bliver sjældnere, efterhånden som afstanden øges. Af de personer, som har skiftet bopæl mindst én gang i de sidste ti år, flyttede 68% inden for samme by eller landsby, mens det var under 5% der flyttede til et andet EU-land, og ca. samme procentdel, der flyttede til et land uden for EU. Hovedbegrundelsen for at skifte bopæl er familiemæssige/personlige forhold (54%). Herefter kommer bolig-mæssige (18%) og arbejdsrelaterede hensyn (15%). Undersøgelser i USA¹⁰ er nået til de samme konklusioner med hensyn til begrundelserne for at flytte, selv om mobiliteten i USA er langt højere end i EU.

Der er flere forklaringer på dette fald i mobiliteten inden for Europa i løbet af de sidste tre tiår. De sydlige regioner, som var hårdt ramt af alvorlige økonomiske og sociale problemer i årene umiddelbart efter Anden Verdenskrig, har siden gjort bemærkelsesværdige fremskridt med hensyn til at indsnævre afstanden til deres mere velstående naboer mod nord. Den levestandard og det sociale velfærdsniveau, som de i dag kan tilbyde deres indbyggere, er rimeligt højt.

Den gradvise overgang fra efterkrigstidssamfundets lavt kvalificerede og arbejdskraftintensive produktion til vore dages videnbaserede økonomi kan også have bidraget til dette fald i den samlede mobilitet og til øget opmærksomhed omkring mobiliteten blandt de højtuddannede.

Andre vigtige faktorer, der påvirker mobiliteten i EU

Sproget er fortsat den vigtigste hindring for at flytte til et andet land. 47% af alle europæere oplyser, at de kun kan tale deres modersmål, og en Eurobarometer-undersøgelse for nylig viste, at kun 29% af de europæiske borgere ville være villige til at bo i et EU-land, hvor der tales et andet sprog end deres modersmål. Sandsynligheden for, at europæere har kendskab til fremmedsprog, falder med alderen og øges med uddannelsesniveauet.

Det potentielle tab af sociale netværk er også en hindring for migration. Manglende familienetværk samt sociale og kulturelle forskelle kan være væsentlige hindringer for genopbygningen af sådanne netværk i værtssamfundet. Normalt finder personer med højere uddannelsesniveauer det lettere at opbygge nye sociale netværk.

Kvindernes øgede erhvervsfrekvens anføres ofte som en faktor, der begrænser den geografiske mobilitet, fordi det at flytte i mange tilfælde er ensbetydende med, at der skal findes nyt arbejde til to personer med forskellige erhvervs-karrierer.

Adgangen til en ordentlig bolig til en rimelig pris er en anden vigtig faktor for folks beslutning om at flytte. Boligforholdene i Europa er generelt blevet bedre i de seneste tiår. De fleste mennesker, selv i de mindre velstående EU-lande, har en rimelig boligstandard. Boligudgifterne er imidlertid steget kraftigt i de fleste lande, navnlig for de

9 Eurobarometer 54.2, 2001.

10 "An overview of labour mobility in the United States" – F.W. Horvarth (U.S. Bureau of Labour Statistics)

mindre velstående husstande. Desuden kan udbuddet, på trods af omfattende nybyggeri, som helhed ikke følge med stigningen i efterspørgslen. Højere standard og tendenser i retning af flere, men mindre husstande er nogle af de faktorer, som har gjort det stadigt vanskeligere at skabe balance mellem udbud og efterspørgsel. I de fleste byområder er der udpræget mangel på boliger, navnlig boliger af en rimelig kvalitet til priser, der er til at betale. Problemerne med at finde en egnet bolig til en fornuftig pris i en anden region eller et andet land kan være med til at afholde folk fra at flytte. Den modvilje mod at skifte bopæl, som fremgår af en nylig Eurobarometer-undersøgelse, hænger helt klart sammen med nogle af de usikkerhedsmomenter og "knaphedsproblemer", som præger boligmarkedet i det meste af Europa.

Fremtidige tendenser, der vil påvirke mobiliteten

Den europæiske befolknings struktur og adfærd forandrer sig, hvilket vil få konsekvenser for den geografiske mobilitet fremover. Det kan ikke overraske, at størsteparten af de unge har skiftet bopæl mindst én gang inden for de seneste ti år (45% af de 15-24-årige og tæt ved 60% af de 25-39-årige), primært af familiemæssige, arbejdsmæssige og uddannelsesmæssige årsager. De unge foretrækker storbyområderne, hvor de har flere valgmuligheder med hensyn til uddannelse, job og livsstil. Der er en væsentlig forskel mellem Nord og Syd i EU med hensyn til, hvornår og hvor meget de unge flytter¹¹, idet de unge i de sydlige EU-lande flytter senere hjemmefra end de unge i Nord. Man bør være opmærksom på, at mobiliteten i samfundet formentlig vil blive påvirket af det gradvise fald i antallet af unge i aldersgruppen 15-29 år som følge af det markante fald i fertiliteten over de seneste 30 år. Denne gruppes andel af EU's befolkning udgjorde 23,2% i 1990, 19,6% i 2000, og ifølge Eurostats grundprognose kan den forventes reduceret yderligere til 17,8% i 2010.

De veluddannede er de mest mobile. Det gælder således for 11 EU-lande, at de af deres statsborgere, der bor i et andet EU-land, gennemsnitligt har et højere uddannelsesniveau end deres landsmænd i hjemlandet. Det stigende uddannelsesniveau og den voksende økonomiske integration i sammenhæng med mere samordnede politikker vil gradvist øge dette mobilitetspotentiale.

Mobilitet og regionale problemstillinger

Foranstaltninger med henblik på at skabe regional udvikling har særligt stor betydning for dels at forhindre en overdreven regional polarisering, dels at maksimere potentialet for geografisk mobilitet. I de seneste tiår har der været en kraftig tendens til at flytte fra landdistrikter til byområder. Det har bidraget til en regional polariseringsproces.

I EU er der 70 regioner (det er ca. hver tredje), hvor over 50% af befolkningen bor i et "tæt befolket område"¹². Disse 70 regioner, der udgør 14,7% af EU-15's samlede område rummer 45,2% af befolkningen. De store byområder har oplevet en befolkningstilvækst og faldende gennemsnitsalder, medens fjerntliggende landdistrikter har oplevet en kraftig stigning i befolkningens gennemsnitsalder og økonomisk tilbagegang.

Aktuelle befolkningsmæssige prognoser tyder på, at dette skel mellem regionerne vil blive endnu større, navnlig med hensyn til den del af befolkningen, der er i den erhvervsaktive alder. På regionalt niveau (NUTS 2) forventes befolkningen i den erhvervsaktive alder i de 10 dårligst stillede regioner at falde med 12% mellem 2000 og 2015, medens den formodes at vokse med 15% i de 10 bedst stillede regioner.

Ud over konsekvenserne for den økonomiske aktivitet har denne regionale polarisering påvirket kvaliteten af levevilkårene. Vedvarende fald i indbyggertallet gør det dyrere at formidle offentlige ydelser (f.eks. uddannelse og sundhed) i regioner med lavt indbyggertal, medens befolkningskoncentrationer i de store byområder forårsager nogle andre, men lige så vanskelige problemer i form af trafikal overbelastning, forurening osv. Det er derfor vigtigt at være særligt opmærksom på den regionale dimension ved udformningen af politikker til fremme af den geografiske mobilitet.

Skal man se på mobilitetstendenserne på længere sigt, kan den hurtige teknologiske udvikling, navnlig de forventede fremskridt inden for telekommunikation og transport gradvist reducere den geografiske mobilitets betydning (i forhold til den erhvervmæssige mobilitet) som et middel til at sikre en bedre fordeling af de menneskelige ressourcer.

Migration og udvidelse

EU's kommende udvidelse vil muligvis i starten bidrage til øget mobilitet over landegrænserne. Omfanget af migrationspresset vil primært afhænge af indkomst- og arbejdsmarkedsforskelle mellem de nuværende og de fremtidige medlemslande. Det er værd at bemærke, at de tidligere udvidelser med Grækenland, Spanien og Portugal ikke medførte nogen stigning i migrationsstrømmene herfra til andre EU-lande. På grund af de økonomiske og sociale fremskridt, der er opnået i disse lande, er de nu oven i købet selv blevet mål for indvandring fra tredjelande.

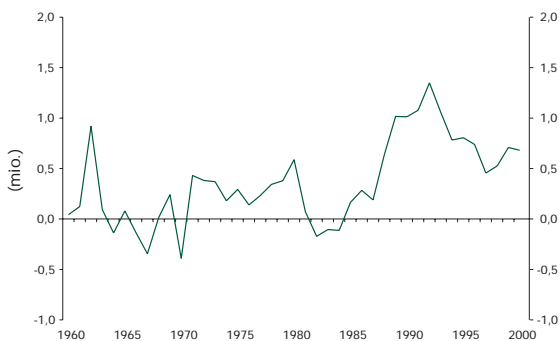
11 Visse undersøgelser tyder på, at det faktum, at de unge i det sydlige EU flytter senere hjemmefra, hænger sammen med, at de i højere grad understøttes af familien end unge i den nordlige del af EU, jf. G.B. Sgritta, Family and Welfare Systems in the Transition to Adulthood, Europæisk Observatorium for den Sociale Situatio, Demografi og Familie.

12 Det er defineret som et sammenhængende sæt lokalområder, der alle har en befolkningstæthed på over 500 indbyggere pr. km², og som tilsammen har mindst 50 000 indbyggere. Den gennemsnitlige befolkningstæthed i EU er 116 indbyggere pr. km².

3.2 Indvandring fra tredjelande

Statsborgere fra tredjelande, der indvandrer i EU, udgør en anden vigtig form for mobilitet. Der har i de seneste tiår kunnet iagttages et meget uregelmæssigt mønster i stigningen i nettomigrationen. Indvandrernes antal og oprindelsesland varierer betydeligt over tid afhængigt af den politiske og økonomiske situation forskellige steder i verden. Stigningen var særligt kraftig i midten af 1980'erne, da der var tale om omfattende indvandring fra Østeuropa. Derefter affødte krigen i det tidligere Jugoslavien og den ustabile situation på Balkan en kraftig bølge af indvandre-re, først og fremmest fra de tidligere Jugoslaviske republikker og Albanien. Der kom også et stort antal indvandrere fra andre dele af verden, primært fra forskellige egne af Asien og Nordafrika, som følge af en kombination af økonomiske, politiske og befolkningsmæssige faktorer.

Figur 1 Nettomigration, EU 1960 - 2000

Nettomigrationen er forskellen mellem antallet af personer, der indvandrer i EU, og antallet af personer, der udvandrer fra EU.
Kilde: Eurostat – Migrationsstatistikker

I 1999 var 13 mio.¹³ eller 3,4% af EU's befolkning statsborgere fra tredjelande – det er en stigning på 50% i forhold til 1985. Andelen var langt højere i visse centraleuropæiske medlemslande (9,3% i Østrig og 6,7% i Tyskland) og langt lavere i Spanien og Italien¹⁴. Den voksende indvandring fra lande uden for EU er primært koncentreret til regioner i økonomisk vækst. De fleste større byområder bliver stadig mere multikulturelle og er nødt til at udvikle effektive strategier for at sikre de nyankomnes og deres familiers sociale og økonomiske integration. I modsætning til EU-borgere nyder statsborgere fra tredjelande ikke samme ret til fri bevægelighed i EU.

Det bliver en stadig større udfordring for EU-landenes og hele EU's beskæftigelses- og socialpolitik at styre strømmen af indvandrere fra tredjelande. Selv om Europa har oplevet en tilstrømning af højtuddannede som reaktion på mangel

på arbejdskraft i bestemte sektorer, er en meget stor del af indvandrerne unge med ringe kvalifikationer. "Push"-faktorer i oprindelseslandet virker i kombination med forskellige "pull"-faktorer i værtslandene, f.eks. forårsaget af mangel på arbejdskraft på regionalt plan og en stadigt højere gennemsnitsalder i arbejdsstyrken. Ser man på den registrerede indvandring i 1999, kom de fleste fra det tidligere Jugoslavien, Polen, Nordafrika, det tidligere Sovjetunionen og Tyrkiet. Men den registrerede indvandring er kun en del af det samlede billede. Ganske mange kommer illegalt ind i EU eller opholder sig og arbejder illegalt i EU, ofte i sektorer og regioner, hvor undergrundsøkonomien er mere udviklet. Både de illegale og de legale indvandrere er mere udsatte end nationale arbejdstagere: indvandrerne må i mange tilfælde acceptere ringere løn og arbejdsbetingelser.

Deltagelse på arbejdsmarkedet

Erhvervsfrekvensen varierer ganske meget mellem forskellige grupper af tilvandrede. For EU-borgere, der opholder sig i et andet EU-land, og for arbejdstagere fra kandidatlandene i Central- og Østeuropa, er den på linje med eller endog højere end EU-gennemsnittet. For andre grupper af tilvandrede er erhvervsfrekvensen væsentligt lavere, det gælder navnlig kvinder fra Nordafrika og Tyrkiet. For de 15-24-årige er den gennemsnitlige arbejdsløshed 16% for EU-statsborgere, 15% for statsborgere fra Tyrkiet, 14% for statsborgere fra de øvrige 12 kandidatlande og 21% for statsborgere fra andre lande.

Indvandring betragtes ofte som en faktor, der kan øge fleksibiliteten på arbejdsmarkedet. Den medfører dog risiko for en øget opsplitning af arbejdsmarkedet med en overrepræsentation af statsborgere fra tredjelande i de dårligst lønnede job. Det store flertal af statsborgere fra tredjelande, der er i beskæftigelse, arbejder i den lavtkvalificerede/lavtlønnede ende af arbejdsmarkedet. Indvandrerkvinderne arbejder i vidt omfang i hotel- og restaurationsbranchen og som privat hushjælp. Det er ikke blot en effekt af det gennemsnitlige lave kvalifikationsniveau blandt statsborgere fra tredjelande. Arbejdstagere fra de central- og østeuropæiske lande arbejder i vidt omfang også i jobs med et fagligt indhold, som ligger under deres gennemsnitlige formelle faglige kvalifikationer. Det forhold, at indvandrere er mere udsatte for forskelsbehandling, udnyttelse og misbrug, forværres i mange tilfælde yderligere af sprogbarrierer, men også på grund af manglende fortrolighed med lokale traditioner og kultur og underudviklede sociale netværk. Der er dog flere initiativer under udvikling rundt om på arbejdspladserne, som søger at råde bod på sidstnævnte sf.eks. ansættelse af tværkulturelle formidlere, som også findes inden for social- og sundhedsvæsenet, hvor de arbejder med at gøre indvandrerne mere fortrolige med disse institutioner.

13 De seneste tal fra Eurostat refererer til 1998 (for Frankrigs vedkommende 1990).

14 I dette tal er ikke medregnet personer, der er født i udlandet og har fået statsborgerskab i EU, men det omfatter børn født i Europa af ikke-EU-statsborgere.

Afsluttende bemærkninger

Som fremhævet er den geografiske mobilitet indenfor EU i dag meget mindre end den var i 1950'erne og 1960'erne og det på trods af de sidste 30 års store fremskridt med at fjerne hindringer for den frie bevægelighed for personer. Det skyldes i vidt omfang som nævnt, at det i bemærkelsesværdig grad er lykkedes de mindre velstående regioner i Europa at hale ind på deres mere velstående naboer. I de kommende år vil højere uddannelsesniveauer og øget økonomisk integration tilligemed en bedre koordinering på det politiske plan kunne bidrage langt mere markant til mobiliteten inden for EU. Europa-Kommissionen foreslog i sin meddelelse "Nye arbejdsmarkeder i EU, der er åbne for alle og giver adgang for alle" en ny strategi, der omfatter konkrete politiske initiativer for at sikre fri bevægelighed for personer og større åbenhed på de nye europæiske arbejdsmarkeder. Skal disse positive tiltag gennemføres, kræver det en aktiv medvirken fra alle involverede parter på EU-plan, landsplan og lokalt plan. Det er også nødvendigt at rette opmærksomheden mod visse specifikke hindringer, som ikke hænger direkte sammen med arbejdsmarkedet, f.eks. det forholdsvis ringe kendskab til fremmedsprog i flere EU-lande og de voksende boligproblemer, primært i regioner i kraftig økonomisk fremgang, samt den tendens til regional polarisering, der har kunnet iagttages i flere regioner i EU.

Ser man på tendenserne i den geografiske mobilitet, udgør strømmen af indvandrere fra tredjelande en stadig større udfordring for beskæftigelses- og socialpolitikken både i de enkelte EU-lande og i EU som helhed. De fleste eksperter er enige om, at indvandringen vil være et forholdsvis ustabil, men vedvarende fænomen, som i stigende grad kræver de politiske beslutningstageres fulde opmærksomhed. Det voksende antal indvandrere fra tredjelande indebærer både udfordringer og muligheder for det europæiske samfund. Deltagelse i det økonomiske og sociale liv er den vigtigste vej til integration for indvandrergrupperne og deres familier. Til gengæld er effektiv integrering af indvandrerne i værtssamfundene vigtig for den økonomiske udvikling og den sociale samhørighed i de pågældende lande. Denne integration kræver en målrettet politisk indsats både over for indvandrerne og over for værtssamfundene. Navnlig er det vigtigt at bekæmpe forskelsbehandling. Hindringer for deltagelse i samfundslivet – det være sig på grund af strukturer, færdigheder og holdninger i værtssamfundene eller hos indvandrerne selv – begrænser mulighederne for integration og svækker den sociale samhørighed. Lettere adgang til uddannelse for lavtuddannede indvandrere og deres børn, bedre beskæftigelsesmuligheder og fjernelse af hindringer på boligområdet er noget af det vigtigste for indvandrerne.

Styr på indvandringen, bekæmpelse af illegal indvandring og udvikling af en optimal integrations-model, som samtidig respekterer forskelligheden, er store udfordringer, der kræver en ihærdig indsats fra alle involverede aktører. På EU-plan betød Amsterdam-traktatens ikrafttræden den 1. maj 1999, at asylpolitikken, den frie bevægelighed for personer, visumpolitikken, regler for passage af EU's ydre grænser, indvandringspolitik, tredjelande statsborgeres rettigheder og bekæmpelsen af illegal indvandring er ble-

vet væsentlige elementer i EU's fælles og meget omfattende asyl- og indvandringspolitik. I tilslutning til etableringen af de institutionelle og lovgivningsmæssige rammer åbner den europæiske social- og arbejdsmarkedspolitik mulighed for en lang række foranstaltninger inden for beskæftigelse, social integration, bekæmpelse af forskelsbehandling, social sikring og ligestilling mellem kønnene, som kan underbygge og styrke den politiske indsats på nationalt, regionalt og lokalt plan.

Nylige politiske tiltag vedrørende mobilitet og migration

Forskellige EU-instrumenter, som er udviklet i forbindelse med den **europæiske beskæftigelsesstrategi**¹⁵ underbygger EU-landenes bestræbelser på at skabe større mobilitet hos arbejdskraften og øge mulighederne for livslang læring. Strategien til støtte for udvikling af **nye europæiske arbejdsmarkeder**¹⁶ blev godkendt på Det Europæiske Råd i Stockholm i marts 2001 med særlig vægt på kvalifikationer og mobilitet.

Der er foreslået en lang række initiativer på **socialsikringssområdet**¹⁷ for at sikre en effektiv koordinering og for at give arbejdstagere og arbejdssøgende bedre mulighed for at udnytte retten til fri bevægelighed.

I forbindelse med den **nye europæiske strategi for social integration**¹⁸ erkender flere af EU-landene i deres nationale handlingsplaner, at der er tale om en voksende etnisk og kulturel forskellighed, og at etniske minoriteter og indvandrere i højere grad er truet af social udstødelse.

Der formuleres fælles politikker for **indvandring og asyl**¹⁹ i tråd med konklusionerne fra Det Europæiske Råd i Tammerfors (oktober 1999). Kommissionen har for at sikre en bedre styring af vandringerne over grænserne og bekæmpe illegal indvandring foreslået en samordnet strategi, der inkluderer alle aspekter af indvandring og styrker samarbejdet med hjemlandene. Denne strategi suppleres af ihærdige integrations- og antidiskriminationspolitikker²⁰ i værtslandene på grundlag af artikel 13 i Amsterdam-traktaten.

Man er klar over, at der både er "pull"- og "push"-faktorer, der indvirker på indvandringen af statsborgere fra tredjelande i EU, og at der ved udviklingen af politikker med henblik på at få effektivt styr på immigrationen må tages hensyn til begge former for faktorer. Efterspørgslen på arbejdsmarkedet er en kraftig "pull"-faktor, medens dårlige levevilkår og begrænsede udsigter til bedre livskvalitet i hjemlandene er vigtige "push"-faktorer. EU's udviklingspolitik bidrager på lang sigt til at normalisere vandringerne ved at støtte en bæredygtig økonomisk, social og miljømæssig udvikling og ved at bekæmpe fattigdom og ulighed i de regioner, indvandrerne kommer fra. Der må ligeledes tages hensyn til indvandringen i udviklingen af EU's udenrigs- og handelspolitik, og det bør ske inden for rammerne af en tættere dialog med udvandringslandene om, hvordan man styrer vandringerne og maksimerer fordelene for alle berørte parter.

15 Retningslinjer for medlemsstaternes beskæftigelsespolitik for 2002 – KOM(2001) 511.

Udkast til fælles rapport om beskæftigelsen 2001 – KOM(2001) 438.

16 Nye arbejdsmarkeder i EU, der er åbne for alle og giver adgang for alle – KOM(2001) 116.

17 Handlingsplan for arbejdskraftens frie bevægelighed – KOM(1997) 586.

18 Rådets og Kommissionens fælles rapport om social integration, vedtaget af Rådet den 3. december 2001.

19 Halvårlig ajourføring af resultatavlen vedrørende fremskridt henimod oprettelsen af et område med "frihed, sikkerhed og retfærdighed" i EU (andet halvår 2001) – KOM(2001) 628.

20 Rådets direktiv 2000/43/EF om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse.

Rådets direktiv 2000/78/EF om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv.

Indhold

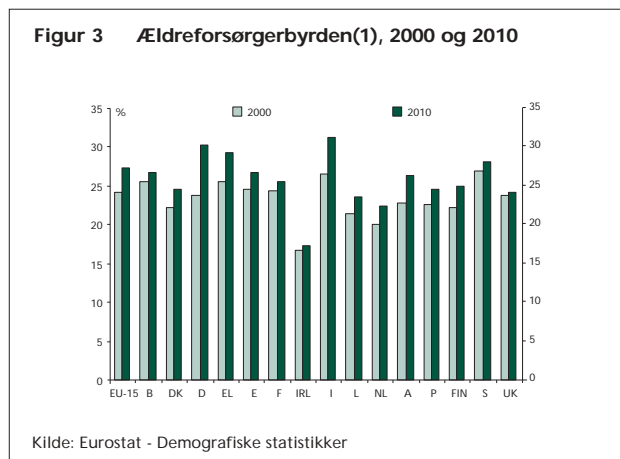
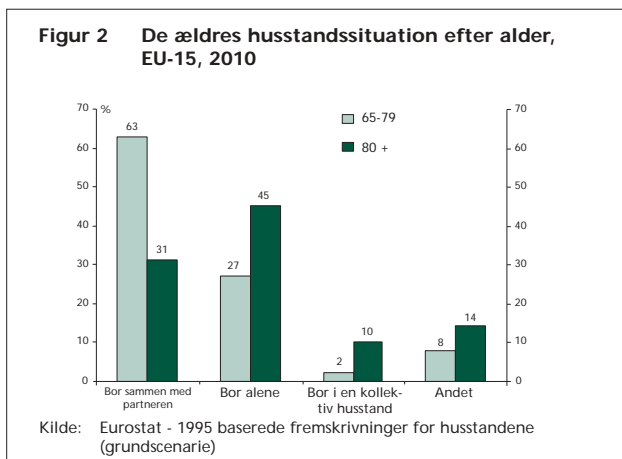
Befolkningens aldring

I 2000 var der i EU 61 mio. mennesker på 65 år og derover mod kun 34 mio. i 1960. I dag udgør de ældre 16% af den samlede befolkning eller 24% af befolkningen i den erhvervsaktive alder (15-64 år). I 2010 forventes dette tal at være steget til 27%. I de næsten 15 år vil antallet af "meget gamle" (80 år og derover) stige med næsten 50%.

Nøgleindikator

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ældreforsørgerbyrden (1)																
2000	24	26	22	24	26	25	24	17	27	21	20	23	23	22	27	24
2010	27	27	25	30	29	27	25	17	31	24	22	26	24	25	28	24

(1) Antallet af personer på 65 år og derover udtrykt i % af befolkningen i den erhvervsaktive alder (15-64 år)
Kilde: Eurostat - Demografiske statistikker.

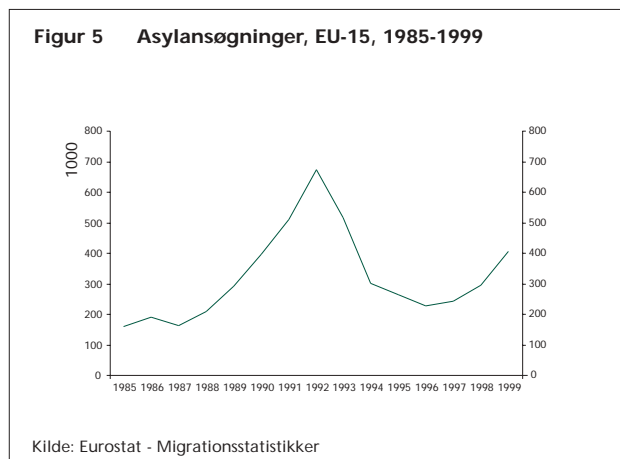
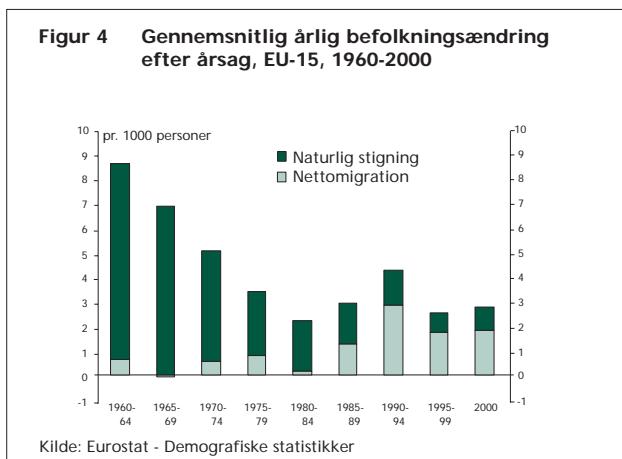
Migration og asyl

Siden 1989 har nettomigrationen været den vigtigste faktor for ændringen i befolkningstallet fra år til år i EU. I 2000 var den årlige nettomigration 2,0 pr. 1000 indbyggere, hvilket svarer til ca. 65% af den samlede befolkningstilvækst. Ca. 5% af EU's befolkning er ikke statsborgere i det land, hvor de bor (3,4% er ikke-EU-statsborgere, og 1,5% er EU-statsborgere). I 1999 indkom der godt 400 000 ansøgninger om asyl i de 15 EU-lande.

Nøgleindikator

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Nettomigration (pr. 1000 personer)																
2000	2,0	1,6	1,8	2,5	2,1	1,0	0,8	5,3	2,0	10,9	2,8	2,4	1,0	0,7	1,5	2,8
Gennemsnitlig årlig nettomigration																
1995-99	1,8	1,1	3,0	2,5	1,9	1,1	0,7	4,3	2,1	10,0	2,0	1,0	1,1	0,8	1,1	2,0
1990-94	2,9	1,9	2,0	7,0	5,7	0,4	1,3	-0,4	1,9	10,5	2,7	7,5	-1,3	1,8	3,7	1,3

Kilde: Eurostat - Demografiske statistikker

Uddannelsesniveaue

Befolkningens uddannelsesniveaue er blevet betydeligt højere i de sidste 30 år, især kvindernes. I dag har over 76% af alle unge (25-29 år) i EU en uddannelse på gymnasieniveaue eller tilsvarende. Men samtidig forlader 20% af de 18-24-årige uddannelsessystemet med, hvad der i bedste fald svarer til folkeskolens afgangsprøve.

Nøgleindikator

Unge, der går tidligt ud af skolen, og som ikke er i gang med anden almen/erhvervsfaglig uddannelse (Procentvis andel af 18-24-årige med, hvad der i bedste fald svarer til folkeskolens afgangsprøve (ISCED 0-2), EU-15 B DK D EL E F IRL I L NL A P FIN S UK og som ikke er under uddannelse)

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
2000	20	12	12	15	17	28	13	19	29	17	17	11	43	10	8	:

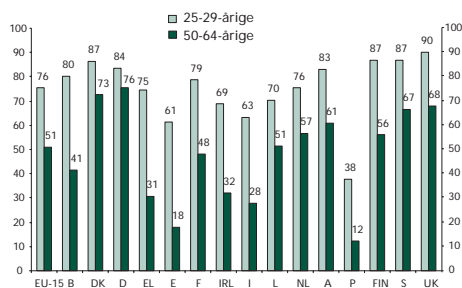
De 18-24-årige fordelt efter aktivitet (%), 2000

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Under uddannelse og i beskæftigelse	16	6	40	27	2	6	9	11	3	5	44	13	7	24	16	29
Under uddannelse og ikke i beskæftigelse	35	47	23	29	42	46	48	32	35	49	19	28	37	29	42	19
Ikke under uddannelse, men i beskæft.	34	36	31	33	34	35	30	42	31	39	32	51	46	33	34	39
Ikke under uddannelse og ikke i beskæft.	15	11	6	11	22	14	14	14	32	7	5	8	10	13	8	13

NB: 1997-data for IRL og A.

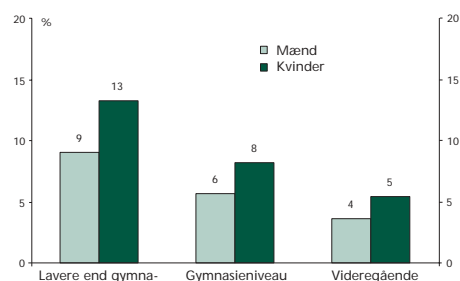
Kilde: Eurostat - Arbejdsstyrkeundersøgelsen

Figur 6 Procentdel af befolkningen, der har afsluttet en uddannelse på mindst gymnasieniveaue, fordelt efter aldersgruppe, 2000

Kilde: Eurostat - Arbejdsstyrkeundersøgelsen. IRL: 1997-data.
Note: UK's "GCSE 'O' niveau" eksaminer er inkluderet i tallene for gymnasieniveaue (ISCED 3)

Figur 7 Arbejdsløshed blandt de 25-59-årige, fordelt på køn og uddannelsesniveaue, EU-15, 2000

Kilde: Eurostat - Arbejdsstyrkeundersøgelsen

Livslang uddannelse

I hele EU havde 8% af de 25-64-årige i 2000 modtaget almen/erhvervsrettet undervisning (inden for de seneste fire uger). Sådanne uddannelsesaktiviteter synes at være ret almindelige i de nordiske lande, Nederlandene og Det Forenede Kongerige. Ældre mennesker modtager sjældnere undervisning end yngre. Der er større sandsynlighed for, at højt kvalificerede personer deltager i sådanne uddannelser end folk med kortere uddannelser.

Nøgleindikator

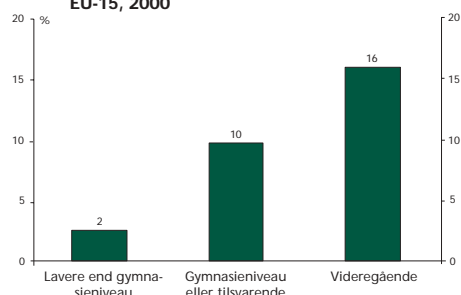
Livslang uddannelse (voksenuddannelse)
Procentdel af 25-64-årige, der har modtaget almen/erhvervsrettet undervisning i de seneste fire uger, 2000

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
I alt 25-64	8	7	21	5	1	5	3*	5*	5	5	16	8*	3*	20	22	21
25-34	14	11	30	13	3	12	7	5	11	8	24	14	8	27	28	25
35-44	8	8	22	5	0	3	2	5	4	5	17	8	3	22	23	23
45-54	6	5	18	3	0	2	1	3	3	4	11	5	1	19	19	19
55-64	3	2	11	1	0	1	0	1	1	1	6	2	0	8	14	13

NB: 1997-data for IRL og A. Vedr. F og P henvises til bemærkninger om metoder.

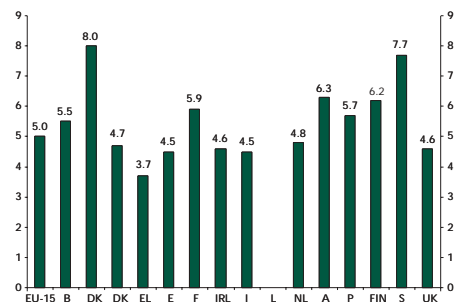
Kilde: Eurostat - Arbejdsstyrkeundersøgelsen

Figur 8 Livslang uddannelse (procentdel af 25-64-årige, der har modtaget almen/erhvervsrettet undervisning i de seneste fire uger) efter uddannelsesniveaue, EU-15, 2000

NB: 1997-data for IRL og A. Vedr. F og P henvises til bemærkninger om metoder i hoved rapporten. Kilde: Eurostat - Arbejdsstyrkeundersøgelsen Note: UK's "GCSE 'O' niveau" eksaminer er inkluderet i tallene for gymnasieniveaue (ISCED 3).

Figur 9 Samlede offentlige udgifter til uddannelsessektoren i procent af BNP, 1999

Kilde: Eurostat - UOE (Unesco, OECD og Eurostat) spørgeskemaer om uddannelsesstatistik.

Beskæftigelse

I 2000 skønnede man, at 166 mio. personer var i beskæftigelse i EU, en stigning på over 10 mio. siden 1995. Det svarer til en stigning på ca. 1,3% om året. I 2000 voksede beskæftigelsen med 1,7%, og 63,2% af de 15-64-årige var i beskæftigelse.

Nøgleindikator

Beskæftigelse (15-64-årige i beskæftigelse i procent af alle 15-64-årige)	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
2000	63,2	60,5	76,3	:	55,7	54,8	62,0	65,2	53,7	:	72,9	68,2	68,3	67,3	70,8	71,5
1999	62,3	59,3	76,0	64,8	55,3	52,5	60,8	63,3	52,6	61,7	71,3	68,2	67,4	66,4	70,1	71,0

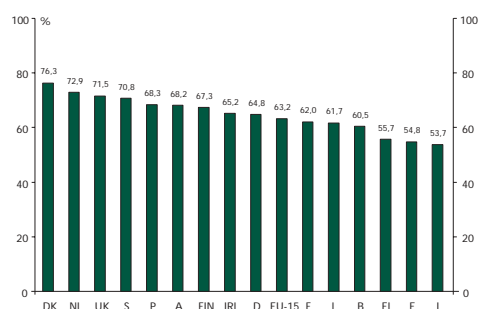
Tendens i beskæftigelsen

Samlet beskæftigelse 2000 (mio.)	165,9	3,9	2,7	38,7	:	15,6	23,3	1,7	23,1	:	8,1	4,0	4,9	2,3	4,3	29,1
Samlet beskæftigelse 1999 (mio.)	163,2	3,9	2,7	38,1	3,9	15,2	22,8	1,6	22,7	0,2	7,9	4,0	4,8	2,2	4,2	28,9
Samlet beskæftigelse 1995 (mio.)	154,7	3,8	2,6	37,3	3,8	13,6	22,9	1,3	21,5	0,2	7,1	3,9	4,5	2,0	4,1	26,1
2000/1995 (genn. årlig stig. i beskæft. i %)	1,4	0,8	1,0	0,7	0,7*	2,9	0,4	5,6	1,4	2,1*	2,6	0,6	1,9	2,3	0,8	2,2
2000/1999 (årlig stig. i beskæftigelsen i %)	1,7	1,8	0,7	1,6	0,2*	3,1	2,4	4,7	1,6	2,2*	2,3	0,9	2,0	1,8	2,2	0,5

NB: 1999-data i stedet for 2000-data for stigningen i beskæftigelsen i EL og L: tallene refererer til 1999/1995 og 1999/1998.

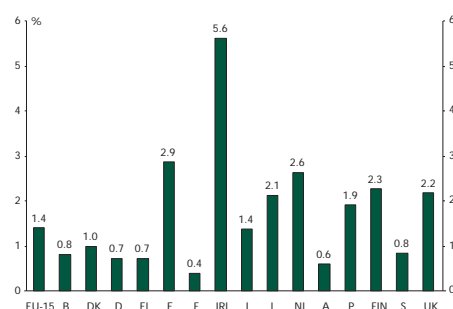
Kilde: Eurostat - Kvartalsdata om arbejdsstyrken, arbejdsstyrkeundersøgelsen og nationalregnskaber (ESA 95)

Figur 10 Beskæftigelsesfrekvens (15-64-årige), 2000

Kilde: Eurostat - Kvartalsdata om arbejdsstyrken

Figur 11 Gennemsnitlig årlig stigning i beskæftigelsen 1995-2000

Kilde: Eurostat - Nationalregnskaber (ESA 95)

Ældre arbejdstagerses beskæftigelsessituation

I det forløbne årti er beskæftigelsesfrekvensen blandt 55-64-årige mænd i EU faldet med ca. 3 procent-point til og i 2000 lå den på 48%. Faldet er måske mere et resultat af en kombination af jobmangel, mindre mobilitet og utilstrækkelige færdigheder end af et ønske om tidlig pensionering. Derimod steg beskæftigelsesfrekvensen blandt kvinderne med næsten 4 procentpoint til 28% i 2000. Sammenlagt var 38% af de 55-64-årige i beskæftigelse i 2000.

Nøgleindikator

Beskæftigelsesfrekvensen blandt ældre arbejdstagere (55-64-årige arbejdstagere i beskæftigelse i procent af alle 55-64-årige), 2000	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
---	-------	---	----	---	----	---	---	-----	---	---	----	---	---	-----	---	----

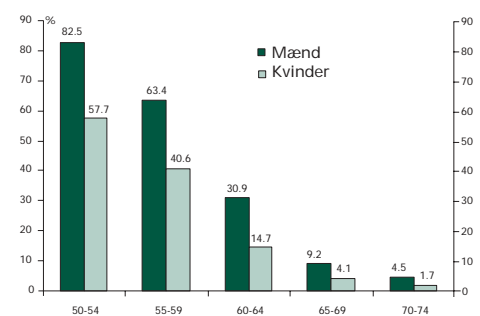
I alt	37,5	25,0	54,6	37,4	39,0	36,6	29,3	45,1	27,3	27,2	37,9	29,2	51,7	41,2	64,3	50,5
Mænd	47,6	35,1	61,9	46,2	55,3	54,8	32,8	63,0	40,3	37,9	49,9	41,4	62,5	41,8	67,0	59,8
Kvinder	27,7	15,4	46,2	28,7	24,4	19,9	26,0	27,1	15,2	16,8	25,8	17,8	42,3	40,7	61,7	41,4

55-64-årige i beskæftigelse, 2000 (1000)

	16530	247	322	4515	496	1672	1644	149	2044	17	627	291	552	216	663	3076
--	-------	-----	-----	------	-----	------	------	-----	------	----	-----	-----	-----	-----	-----	------

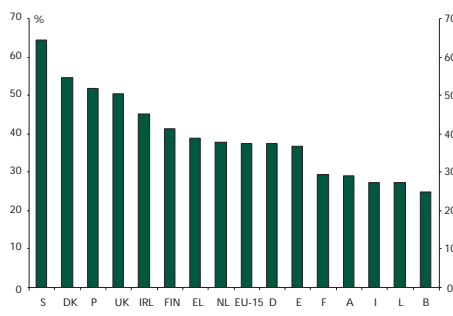
Kilde: Eurostat - Sammenlignelige skøn baseret på arbejdsstyrkeundersøgelsen

Figur 12 Beskæftigelsesfrekvens fordelt på alder og køn, EU-15, 2000

Kilde: Eurostat - Arbejdsstyrkeundersøgelsen

Figur 13 Beskæftigelsesfrekvens blandt 55-64-årige, 2000

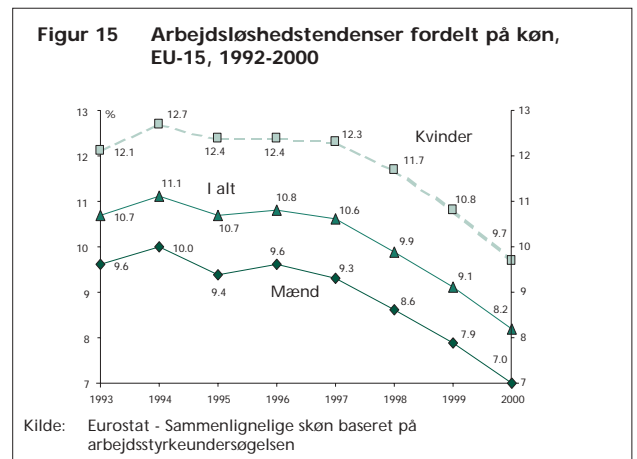
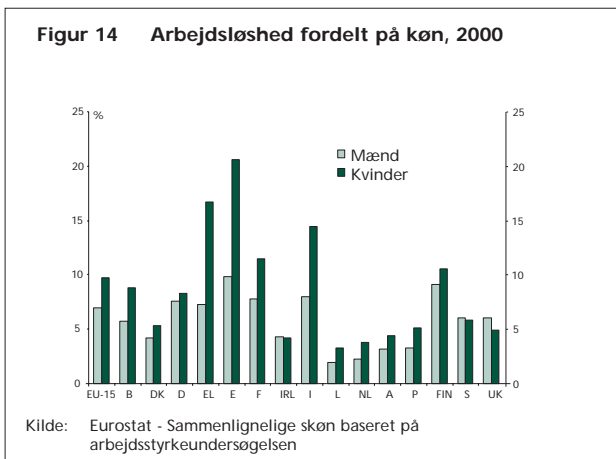
Kilde: Eurostat - Arbejdsstyrkeundersøgelsen

Arbejdsløshed

I 2000 faldt det samlede antal arbejdsløse i EU til 14,2 mio. Det svarer til 8,2% af arbejdsstyrken og er det laveste siden 1992. Fra 1999 til 2000 registrerede Belgien, Spanien og Frankrig det største fald i arbejdsløsheden, men Spanien har fortsat den højeste arbejdsløshed (14,1%). Arbejdsløsheden faldt i samtlige EU-lande undtagen Luxembourg, hvor den forblev uændret nede på 2,4%.

Nøgleindikator	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Arbejdsløshed																
2000	8,2	7,0	4,7	7,9	11,1	14,1	9,5	4,2	10,5	2,4	3,0	3,7	4,1	9,8	5,9	5,5
1999	9,1	8,8	5,2	8,6	11,6	15,9	11,2	5,6	11,3	2,4	3,4	4	4,5	10,2	7,2	6,1
1994	11,1	10,0	8,2	8,4	8,9	24,2	12,3	14,3	11,1	3,2	7,1	3,8	6,9	16,6	9,4	9,6
Arbejdsløshed (1000'), 2000	14193,3	311,3	134,6	3132,5	492,6	2379,9	2455,0	73,6	2465,7	4,5	238,6	142,4	210,7	252,9	264,4	1630,4

Kilde: Eurostat - Sammenlignelige skøn baseret på arbejdsstyrkeundersøgelsen

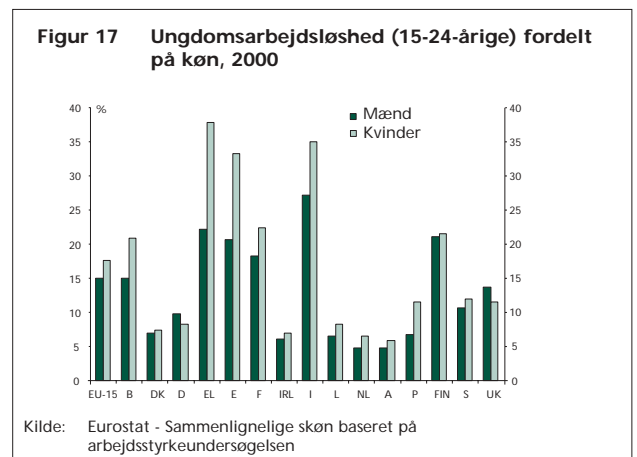
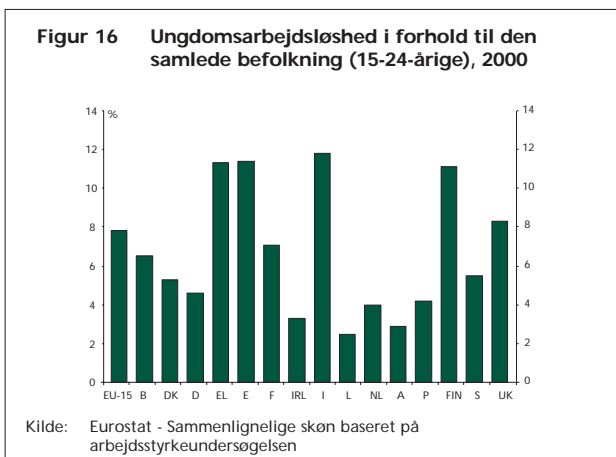

Ungdomsarbejdsløshed

I EU som helhed var 7,8% af de unge (15-24 år) arbejdsløse i 2000. Arbejdsløsheden (i procent af arbejdsstyrken) blandt de unge var 16,2%. Forskellen mellem disse to procentsatser varierer betydeligt mellem landene. Mens det første tal viser, at en forholdsvis lille del af de unge er arbejdsløse, er det andet udtryk for arbejdsmarkedssituationen for de unge. I de fleste lande faldt ungdomsarbejdsløsheden fra 1999 til 2000 på linje med det samlede fald i arbejdsløsheden.

Nøgleindikator	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ungdomsarbejdsløshed i forhold til den samlede befolkning																
2000	7,8	6,5	5,3	4,6	11,3	11,4	7,1	3,3	11,8	2,5	4,0	2,9	4,2	11,1	5,5	8,3
1999	8,6	8,2	7,0	4,7	12,5	12,5	8,6	4,3	12,5	2,4	4,8	3,1	4,3	10,8	6,6	8,7
1994	10,7	8,8	7,8	4,8	10,2	19,4	10,8	10,7	12,6	3,3	7,0	3,5	6,8	15,5	11,7	11,2
Ungdomsarbejdsløshed																
2000, mænd og kvinder	16,2	17,7	7,3	9,1	29,6	26,2	20,1	6,5	30,8	7,3	5,6	5,3	8,9	21,4	11,3	12,8
2000, mænd	14,9	15,1	7,0	9,8	22,2	20,6	18,1	6,1	27,2	6,5	4,6	4,8	6,8	21,1	10,7	13,8
2000, kvinder	17,6	20,8	7,5	8,2	37,9	33,2	22,3	7,0	35,1	8,3	6,6	5,8	11,6	21,6	11,9	11,5
1999	17,9	23,7	9,6	9,1	31,3	29,5	24,3	8,4	32,7	7,1	7,2	5,3	9,0	21,4	13,6	13,2
1994	22,0	24,2	11,1	8,8	27,7	45,1	29,2	23,0	32,3	7,3	11,5	5,7	15,0	34,0	22,0	17,0

Kilde: Eurostat - Sammenlignelige skøn baseret på arbejdsstyrkeundersøgelsen.

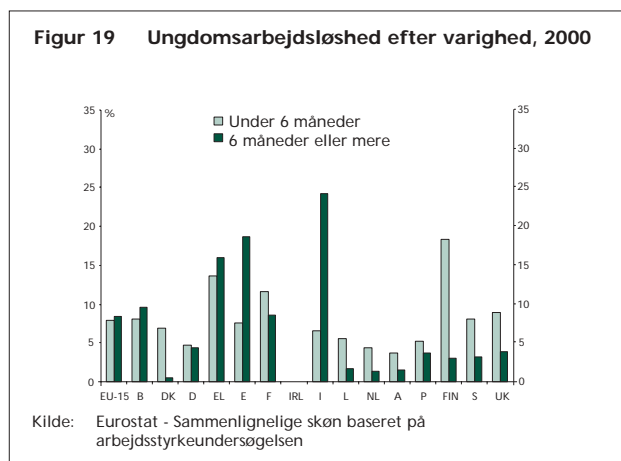
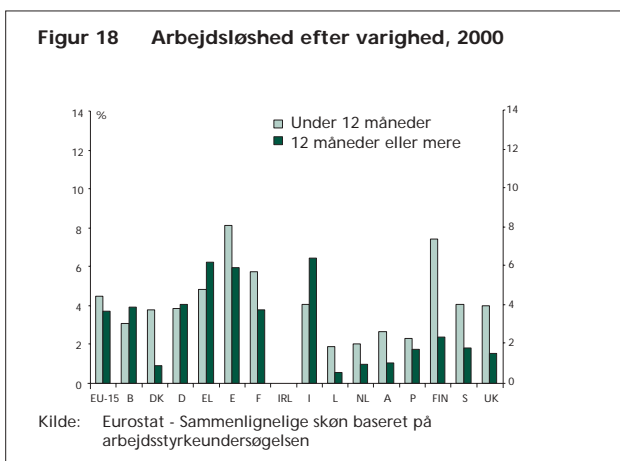
Langtidsledighed

3,6% af arbejdsstyrken i EU-15 var langtidsledige i 2000. Sagt på anden måde havde 44% af de arbejdsløse været uden job i mindst et år. Langtidsledigheden er faldet i de senere år, men ligger stadig på ca. 6% i Grækenland, Spanien og Italien. 8,4% af de unge mellem 15 og 24 år i arbejdsstyrken havde været arbejdsløse i mindst seks måneder.

Nøgleindikator

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Langtidsledighed (et år eller mere)																
2000	3,6	3,8	1,0	:	6,1	5,9	3,7	1,6	6,3	:	0,8	1,0	1,6	2,8	1,7	1,5
1999	4,2	4,9	1,2	4,4	6,5	7,3	4,4	2,6	6,7	0,7	1,2	1,1	1,7	3,0	2,2	1,7
1994	5,2	5,6	2,9	3,8	4,4	12,9	4,7	9,4	6,5	0,9	3,1	0,9	2,6	6,1	2,5	4,2
Langtidsledige (et år eller mere) i procent af samtlige arbejdsløse																
2000	44	54	21	:	55	42	39	38	60	:	27	27	39	29	29	27
1999	46	56	23	51	56	46	39	46	59	29	35	28	38	29	31	28
1994	47	56	35	45	49	53	38	66	59	28	44	24	38	37	27	44
Langtidsledighed blandt unge (6 måneder eller mere)																
2000	8,4	9,6	0,4	4,4	15,9	18,6	8,5	:	24,2	1,8	1,3	1,6	3,7	3,1	3,2	3,9
1999	9,5	14,0	1,6	4,8	18,5	21,4	8,8	:	25,6	3,1	5,9	1,7	4,8	2,6	3,7	4,3
1994	14,2	16,5	3,6	4,4	19,8	32,7	14,1	17,3	26,5	3,6	9,4	:	6,6	:	:	9,4
Unge langtidsledige (6 måneder eller mere) i procent af samtlige unge arbejdsløse																
2000	51,6	54,2	6,1	48,0	53,9	71,0	42,3	:	78,7	24,2	23,3	29,7	41,9	14,3	27,9	30,2
1999	53,1	59,1	15,9	52,4	72,6	59,2	36,3	:	78,3	:	82,0	31,3	53,7	12,5	27,1	32,3

Kilde: Eurostat - Sammenlignelige skøn baseret på arbejdsstyrkeundersøgelsen

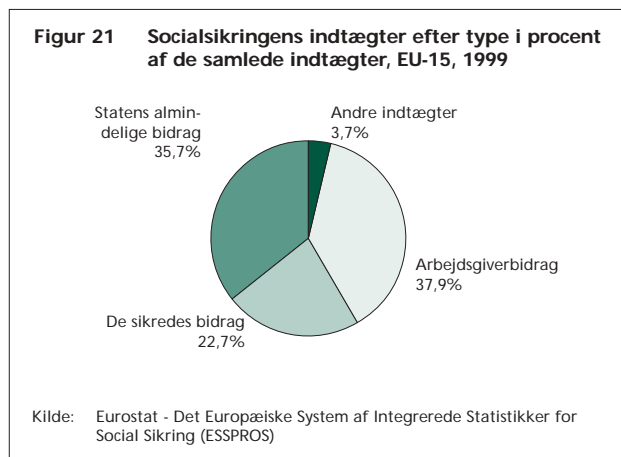
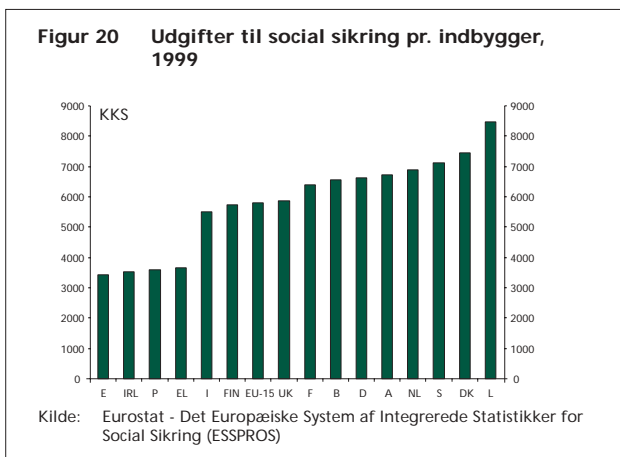
Udgifter til social sikring

I 1999 udgjorde udgifterne til social sikring i EU-landene 27,6% af BNP (det samme som i 1998). Det bekræfter den nedadgående tendens, der er registreret for denne indikator, siden den toppede med 28,8% i 1993. Det er dog stadig mere end de 25,5% i 1990. Der er betydelige forskelle mellem EU-landene, og der er en klar opdeling mellem Nord og Syd. Til trods for forskellene nærmer niveauerne for udgifterne til social sikring sig efterhånden hinanden, idet de største stigninger i de senere år er registreret i lande med de laveste udgifter.

Nøgleindikator

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Udgifter til social sikring i procent af BNP																
1999	27,6	28,2	29,4	29,6	25,5	20,0	30,3	14,7	25,3	21,9	28,1	28,6	22,9	26,7	32,9	26,9
1993	28,8	29,5	31,9	28,4	22,0	24,0	30,7	20,2	26,4	23,9	33,6	28,9	20,7	34,6	38,6	29,1
1990	25,5	26,4	28,7	25,4	22,9	19,9	27,9	18,4	24,7	22,1	32,5	26,7	15,2	25,1	33,1	23,0

Kilde: Eurostat - Det Europæiske System af Integreerede Statistikker for Social Sikring (ESSPROS)

Ydelser til ældre

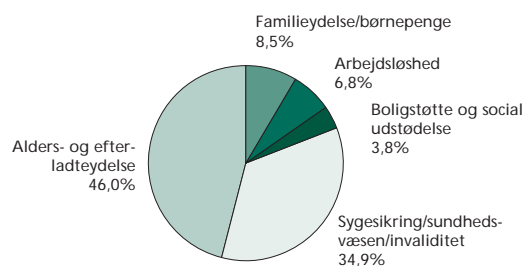
I de fleste EU-lande gik størsteparten af udgifterne til social sikring i 1999 til ydelser til ældre og efterladte. Det gjaldt især Italien (64,0% af de samlede ydelser sammenholdt med et EU-gennemsnit på 46,0%). I EU som helhed steg ydelserne til ældre og efterladte med 25% i faste priser i perioden 1990-1999. Denne stigning skyldes primært udviklingen i befolkningsstrukturen. Desuden har pensionspolitikken (især tidlig pensionering) betydning for udviklingen i disse ydelser.

Nøgleindikator

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Prestations de vieillesse et de survie en pourcentage du total des prestations sociales	Alders- og efterladteydelser i procent af de samlede sociale ydelser															
1999	46,0	43,0	38,0	42,1	50,7	46,2	44,2	25,2	64,0	41,4	41,5	47,4	43,7	35,1	39,5	46,1
1990	45,9	41,8	36,7	45,8	51,7	42,9	42,7	30,4	57,6	46,7	37,4	50,1	41,9	33,8	:	45,3

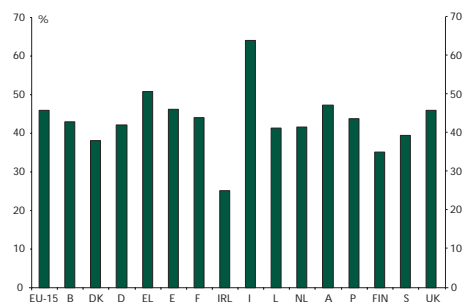
Kilde: Eurostat - Det Europæiske System af Integreerede Statistikker for Social Sikring (ESSPROS)

Figur 22 Sociale ydelser fordelt på type i procent af de samlede ydelser, EU-15, 1999

Kilde: Eurostat - Det Europæiske System af Integreerede Statistikker for Social Sikring (ESSPROS)

Figur 23 Alders- og efterladteydelser i procent af de samlede sociale ydelser, 1999

Kilde: Eurostat - Det Europæiske System af Integreerede Statistikker for Social Sikring (ESSPROS)

Indkomstfordeling og regional samhørighed

På EU-plan modtog de fattigste 20% af befolkningen 8% af den samlede indkomst i 1998, medens de 20% rigeste tegnede sig for 39%, dvs. 5,4 gange så meget. Denne kløft mellem de fattigste og de rigeste er mindst i Danmark (2,7), Finland (3,0, 1997) og Sverige (3,4). Den er størst i de sydlige EU-lande, Belgien, Det Forenede Kongerige og Irland.

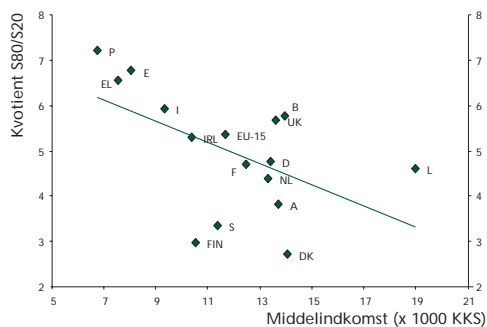
Nøgleindikator

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Indkomstfordeling (kvotient S80/S20) (1)																
1998	5,4	5,8	2,7	4,8	6,5	6,8	4,7	5,3	5,9	4,6	4,4	3,8	7,2	3,0	3,4	5,7

(1) Andelen af landets samlede indkomst hos de 20% rigeste i befolkningen i forhold til de 20% fattigstes andel. I overslaget for EU-15 er L ikke medregnet. 1996-data for L.

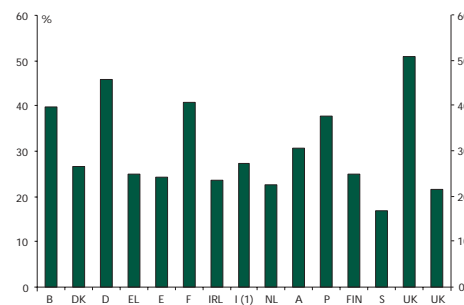
Kilde: Eurostat - EF-husstandspanel - UDB, December 2001

Figur 24 Indkomstniveau og indkomstkævhed, 1998

Kilde: Eurostat - EF-husstandspanel - UDB, december 2001

Figur 25 Regional samhørighed, variationskoefficient for BNP pr. capita i KKS i NUTS 3-regioner, 1998

Kilde: Eurostat - Regionalregnskaber. (1) Kun NUTS 2. (2) Hele UK. (3) = Hele UK undtagen "Inner London - West" (nyoprettet region med et meget højt BNP/indbygger).

Lavindkomstshusstande

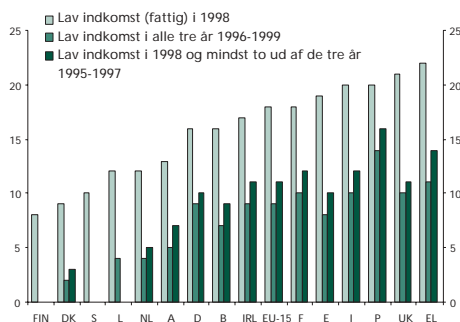
Ser man på den samlede befolkning, havde ca. 18% af EU-borgerne en ækvivalent indkomst på under 60% af den nationale middelindkomst i 1998. Dette tal svarer til ca. 68 mio. mennesker. Hvis man sætter 60% af den nationale middelindkomst som fattigdomsgrænse, var andelen af "fattigdomstruede" forholdsvis høj (over 20%) i Grækenland, Portugal og Det Forenede Kongerige og relativt lavere i Belgien, Tyskland, Luxembourg (1996), Nederlandene, Østrig og Sverige (10-16%). Tallet var særligt lavt i Danmark (9%) og Finland (8%, 1997). Den procentvise andel i Spanien, Frankrig, Irland og Italien var tæt på EU-gennemsnittet. De sociale ydelser reducerer andelen af fattige i alle EU-landene, men i meget forskelligt omfang: reduktionen spænder fra 5-15% i Grækenland og Italien til over 70% i Danmark og Finland, medens EU-gennemsnittet ligger på 31%.

Nøgleindikator

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Fattigdom før og efter sociale ydelser (procentdel af befolkningen med en indkomst på under 60% af den nationale middelindkomst, før og efter indregning af sociale ydelser) (1), 1998																
Før indregning af sociale ydelser	26	28	26	24	23	25	28	33	23	26	21	25	27	27	30	33
Efter indregning af sociale ydelser	18	16	9	16	22	19	18	17	20	12	12	13	20	8	10	21
Forkortelse for den nationale valuta		BEF	DKK	DEM	GRD	ESP	FRF	IEP	ITL	LUF	NLG	ATS	PTE	FMK	SEK	GBP
60% af den årlige middelindkomst (nat.val.)		336484	79620	16820	1159200	654128	52290	4526	9627 (2)	463848	17064	120150	581876	43250	74220	5883
60% af den årlige middelindkomst (KKS)	7 010	8 381	8 443	8 040	4 526	4 838	7 495	6 242	5 591	11 409	8 004	8 224	4 035	6 324	6 834	8 170

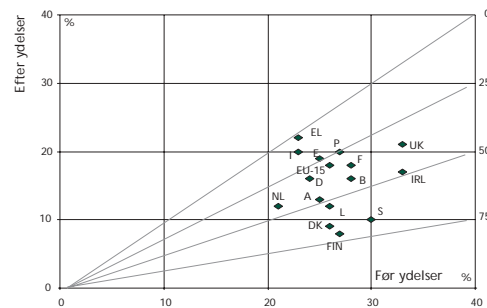
L er ikke medregnet i overslaget for EU-15. (1) Pensioner indgår "før" og "efter". (2) Data for I i 1000'.
 Kilde: Eurostat - EF-husstandspanel - UDB, september 2001. 1996 i stedet for 1997 for L. 1997 i stedet for 1998 for FIN.

Figur 26 Procentdel af befolkningen, der lever i (vedvarende) fattigdom, 1998

1996-data for L. 1997 i stedet for 1998 for FIN.
 Kilde: Eurostat - EF-husstandspanel.

Figur 27 Procentdel af befolkningen med lav indkomst før og efter sociale overførsler, 1998

Kilde: Eurostat - EF-husstandspanel. 1996-data for L.

Husstande uden beskæftigelse og lavtlønshusstande

En væsentlig årsag til fattigdom og social udstødelse er manglende job eller lavtlønnet beskæftigelse. I 1998 var procenten for "fattigdomstruede" blandt personer, der levede i husstande, hvor ingen i den erhvervs-aktive alder var i beskæftigelse, 51% - dvs. 2,3 gange højere end for personer i husstande, hvor mindst én person var i arbejde.

Nøgleindikator

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Personer i husstande uden beskæftigelse (andelen af husstande, hvor ingen er i beskæftigelse, i forhold til alle husstande, hvor mindst én person tilhører arbejdsstyrken)																
2000	4,5	4,5	:	4,7	4,2	5,1	5,5	6,6	5,0	0,9	1,1	2,4	1,2	:	:	3,9

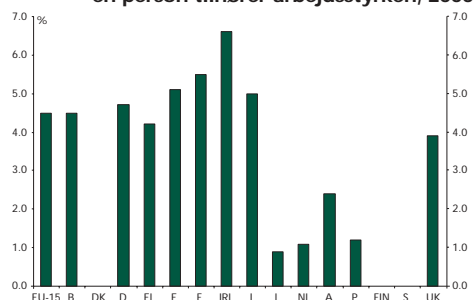
Kilde: Eurostat - Arbejdsstyrkeundersøgelsen 2000. 1997-data for IRL.

'Fattigdomstruede' (%) blandt personer i husstande, hvor ... husstandens medlemmer i den erhvervsaktive alder er i beskæftigelse, 1998

... ingen af ...	51	50	25	56	41	52	55	63	45	:	:	45	49	28	:	49
... nogle af, men ikke alle ...	22	9	6	23	23	18	26	9	26	:	:	14	23	5	:	21
... alle ...	5	2	2	3	12	6	5	3	4	:	:	6	13	3	:	7

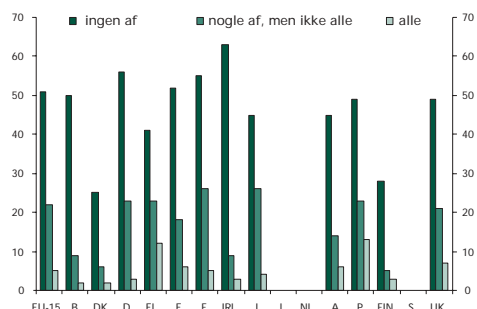
Kilde: Eurostat - EF-husstandspanel - UDB, december 2001. FIN: 1997

Figur 28 Procentdel af befolkningen, der lever i husstande, hvor ingen er i beskæftigelse, i forhold til alle, der lever i husstande, hvor mindst én person tilhører arbejdsstyrken, 2000

Kilde: Eurostat - Arbejdsstyrkeundersøgelsen

Figur 29 'Fattigdomstruede' blandt personer, der lever i husstande, hvor ... husstandens medlemmer i den erhvervsaktive alder er i beskæftigelse, 1997

Kilde: Eurostat - EF-husstandspanel - UDB, september 2001; FIN: 1997

Kvindens deltagelse i beslutningsprocessen

På EU-plan er kvindernes repræsentation i Europa-Parlamentet steget støt ved hvert valg siden 1984 og er nu oppe på 30%. I de nationale parlamenter er kvinderne fortsat underrepræsenteret i samtlige EU-lande, idet kvinderne her udgør mellem 9% i Grækenland og 44% i Sverige.

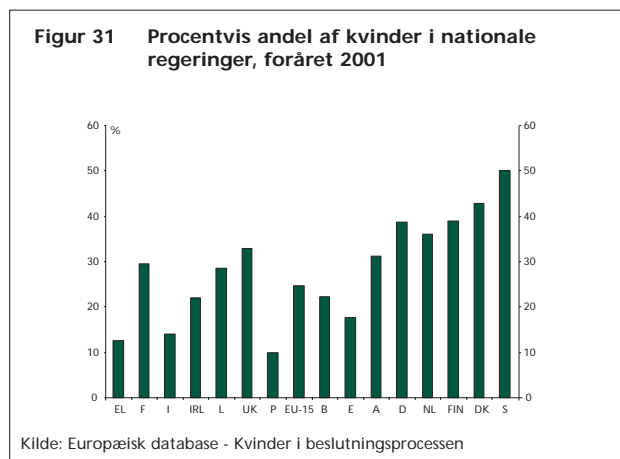
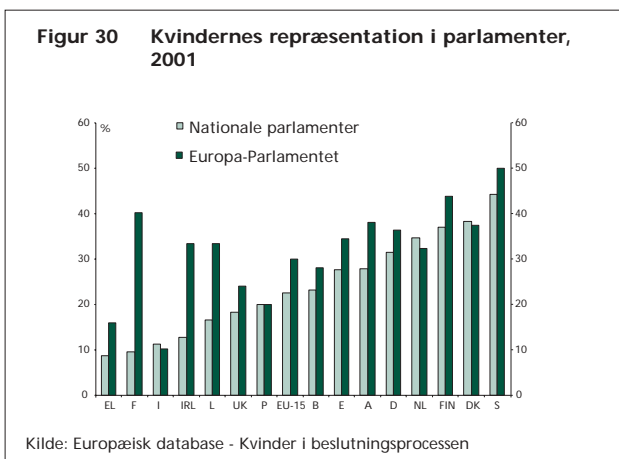
Nøgleindikator

Procentvis andel af pladser besat med kvinder i nationale parlamenter, foråret 2001	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
	23	23	38	32	9	28	10	13	11	17	35	28	20	37	44	18

Procentvis andel af pladser besat med kvinder i Europa-Parlamentet, valget juni 1999	30	28	38	36	16	34	40	33	10	33	32	38	20	44	50	24
--	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Procentvis andel af kvinder i nationale regeringer, foråret 2001	25	22	43	39	13	18	29	22	14	29	36	31	10	39	50	33
--	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Kilde: Europæisk database - Kvinder i beslutningsprocessen

Kvindens beskæftigelse

Mellem 1995 og 2000 steg beskæftigelsen for mænd i EU med over 2 procentpoint. I samme periode steg beskæftigelsen for kvinder imidlertid med 4 procentpoint, hvorved forskellen i beskæftigelses-frekvens for de to køn mindskedes. Beskæftigelsesfrekvensen blandt mænd (72,5%) er dog fortsat væsentlig højere end blandt kvinder (54,0%). Kvindernes beskæftigelsesfrekvens er højest i de tre nordiske lande, Det Forenede Kongerige og Nederlandene.

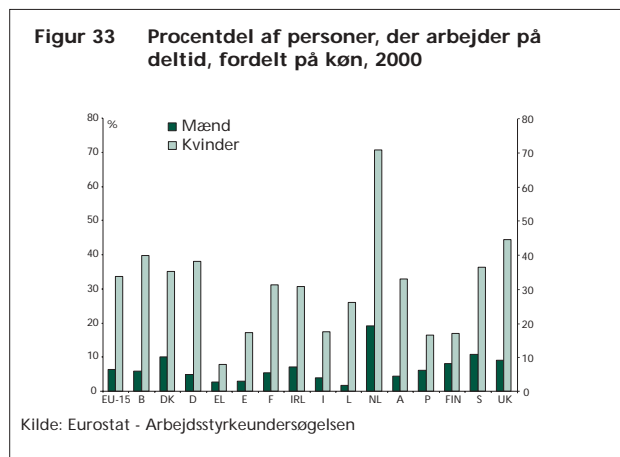
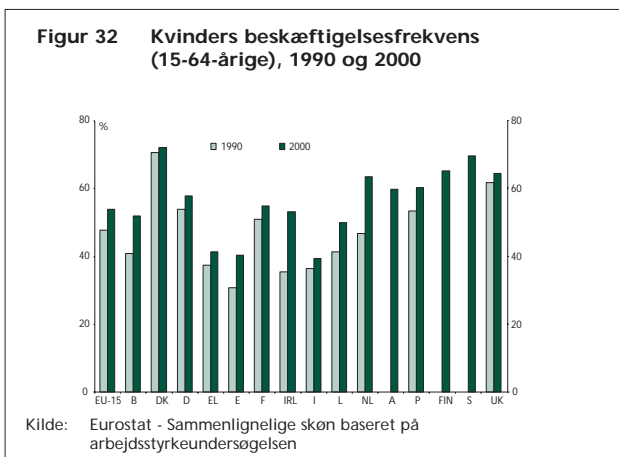
Nøgleindikator

Beskæftigelse, 15-64-årige, 2000	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
----------------------------------	-------	---	----	---	----	---	---	-----	---	---	----	---	---	-----	---	----

Kvinder	54,0	51,5	71,6	57,1*	41,2	40,3	55,1	54,1	39,6	48,6*	63,6	59,5	60,3	64,3	69,3	64,8
Mænd	72,5	69,5	80,8	72,4*	71,1	69,7	69,1	76,2	67,9	74,5*	82,1	76,9	76,5	70,2	72,3	78,1

1999-data for D og L

Kilde: Eurostat - Sammenlignelige skøn baseret på arbejdsstyrkeundersøgelsen

Mænds og kvinders indtjening

Det anslås, at kvinders bruttoindtjening pr. time i 1998 i EU som helhed var 16% lavere end mændenes. Forskellen er mindst i Portugal, Belgien, Italien og Danmark, og den bliver stadig mindre, men det går meget langsomt. Denne forskel kan til dels forklares, men der er formentlig fortsat tale om en vis "ren" kønsdiskrimination i lønningerne.

Key indicator

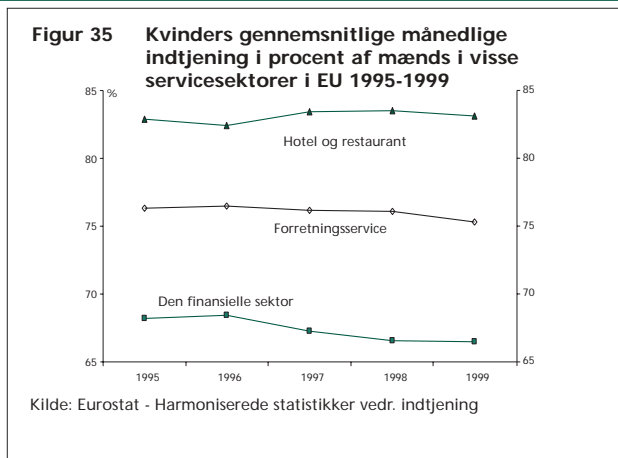
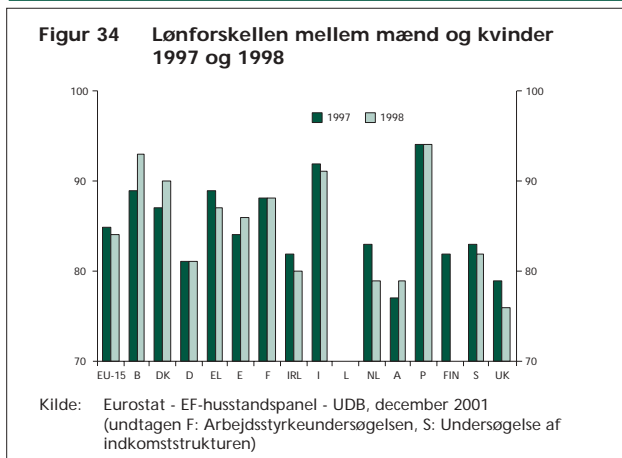
	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Lønforskellen mellem mænd og kvinder (kvinders gennemsnitlige bruttoindtjening pr. time i procent af mænds, beregnet på grundlag af alle 16-64-årige lønmodtagere, der arbejder mindst 15 timer om ugen.)																
1998	84	93	90	81	87	86	88	80	91	:	79	79	94	:	82	76
1997	85	89	87	81	89	84	88	82	92	:	83	77	94	82	83	79
1996	84	89	85	79	85	87	87	81	91	83	81	80	94	83	83	75
1995	83	88	85	79	83	86	87	81	92	82	79	78	95	:	85	74
1994	83	87	89	79	87	90	87	81	92	83	77	:	90	:	84	72

Kilde: Eurostat - EF-husstandspanel - UDB, december 2001 (undtagen F: Arbejdsstyrkeundersøgelsen, S: Undersøgelse af indkomststrukturen)

Kvinders gennemsnitlige månedlige indtjening i procent af mændenes i visse servicesektorer i EU

	1995	1996	1997	1998	1999
Den finansielle sektor	68,2	68,4	67,3	66,6	66,5
Hotel og restaurant	82,9	82,4	83,4	83,5	83,1
Forretningsservice	75,4	76,2	75,1	75,6	75,5

Kilde: Eurostat - 1) Harmoniserede statistikker vedr. indtjening 1999, 2) Statistikker vedr. indkomststrukturen 1995. Datadækningen inden for servicefag varierer fra land til land.

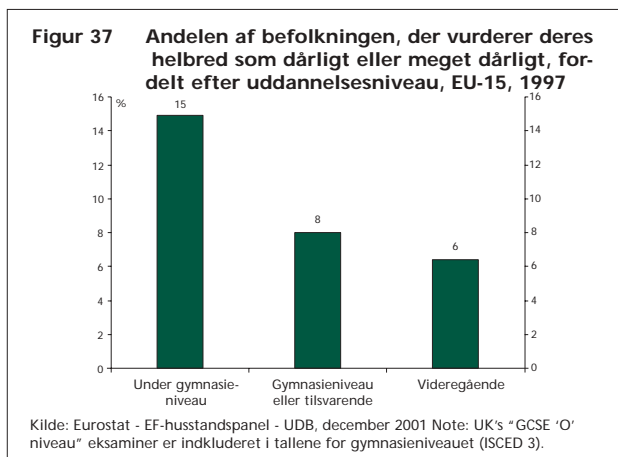
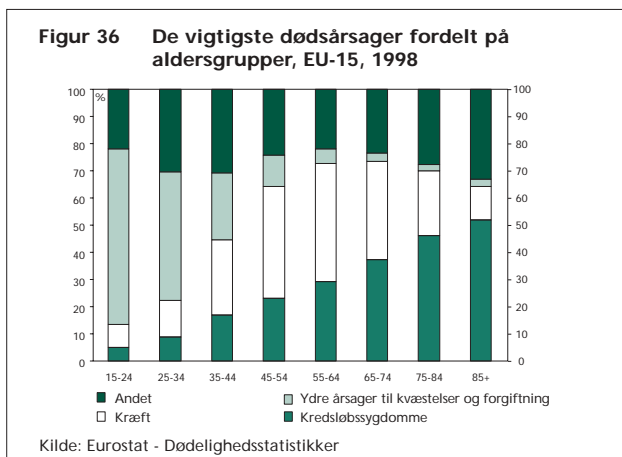
Forventet levealder og sundhedstilstand

Den forventede levetid bliver stadig længere og er nu 81 år for kvinder og 75 år for mænd. Kvinder lever længere end mænd i alle EU-landene. I EU som helhed kan kvinder forvente at leve til det 66. år og mænd til det 63. år uden at pådrage sig handicap. Den forventede levetid med et alvorligt handicap er i 16-årsalderen fem år for kvinder og fire år for mænd.

Nøgleindikator

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Forventet levetid ved fødslen, 1999																
Mænd	74,6	74,3	74,0	74,5	75,5	75,3	74,9	73,5	75,5	73,7	75,2	74,4	71,7	73,7	77,1	74,8
Kvinder	80,9	80,5	78,8	80,6	80,6	82,5	82,3	79,1	81,8	80,5	80,5	80,9	78,9	81,0	81,9	79,7
Forventet levetid (ved fødslen) uden handicap, 1996																
Mænd	63	65	62	63	67	65	60	64	67	61	63	62	59	56	:	61
Kvinder	66	69	62	69	70	68	63	67	70	64	63	66	61	59	:	62

Kilde: Eurostat - Dødelighedsstatistikker og EF-husstandspanel

Ulykker og erhvervsrelaterede helbredsproblemer

Ca. 4,1% af arbejdstagerne i EU var i 1998 ude for en arbejdsulykke, der resulterede i mere end tre dages fravær, mens tallet er 6,4% for arbejdsulykker, der indebærer ingen eller højst tre dages fravær. Siden 1994 er antallet af arbejdsulykker med over tre dages fravær faldet med 10% (værdien af 1994-indeksstallet = 100 var 90 i 1998). I 1998-99 havde hvert år 5,4% af alle lønmodtagere erhvervsrelaterede helbredsproblemer. I alt ca. 500 mio. arbejdsdage går tabt hvert år på grund af arbejdsulykker (150 mio. dage) og erhvervsrelaterede helbredsproblemer (350 mio. dage). Antallet af dræbte i vejtrafikken hvert år er faldet med 44% siden 1970, men der blev alligevel registreret over 40 000 trafikdræbte på vejene i EU i 2000.

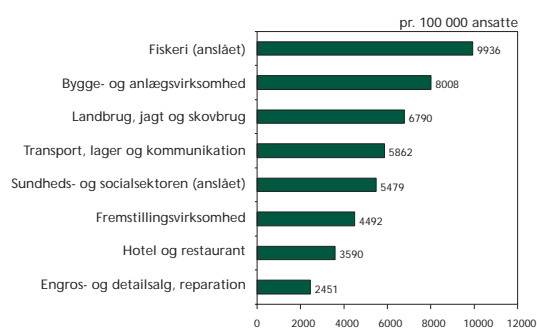
Nøgleindikator

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Arbejds miljøet. Indeks for antallet af alvorlige arbejdsulykker pr. 100 000 beskæftigede (kun ulykker, der medfører over tre dages fravær, er medtaget), 1994-indeksstal = 100 (1)																
I alt	90	116	121	89	79	115	89	96	88	105	91	93	93	88	118	79
18-24-årige	74	137	111	97	64	118	97	100	94	110	96	115	:	94	111	74
45-54-årige	97	132	130	98	78	111	88	90	82	107	92	92	:	95	108	73

(1) Undtagen IRL og A : 1996 = 100.

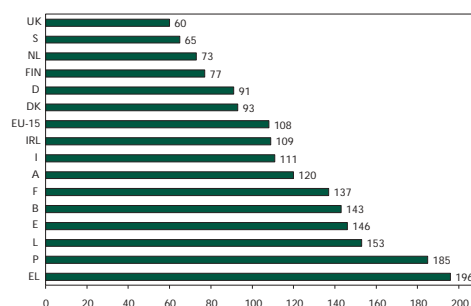
Kilde: Eurostat - Europæiske arbejdsulykkesstatistikker (ESAW)

Figur 38 Arbejdsulykker fordelt på erhverv, EU-15, 1998

Kilde: Europæiske arbejdsulykkesstatistikker (ESAW)

Figur 39 Antal trafikdræbte pr. mio. indbyggere, 2000

Kilde: Eurostat - Transportstatistikker.
EL, IRL, I og L: skøn baseret på nationale kilder.

Sociale nøgleindikatorer i EU

Nr.	Nøgleindikator	Enhed	År	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
3	Ældreforsørgerbyrden	%	2000	24	26	22	24	26	25	24	17	27	21	20	23	23	22	27	24
4	Nettomigration pr. 1000 indb.		2000	2,0	1,6	1,8	2,5	2,1	1,0	0,8	5,3	2,0	10,9	2,8	2,4	1,0	0,7	1,5	2,8
5	Andel af unge helt uden formelle uddannelseskvalifikationer	%	2000	20*	12	12	15	17	28	13	19°	29	17	17	11°	43	10	8	:
6	Livslang uddannelse (voksne under almen/erhvervsfaglig uddannelse)	%	2000	8	7	21	5	1	5	3°	5°	5	5	16	8°	3°	20	22	21
7	Beskæftigelsesfrekvens	%	2000	63,2	60,5	76,3	64,8°	55,7	54,8	62,0	65,2	53,7	61,7°	72,9	68,2	68,3	67,3	70,8	71,5
8	Beskæft.frekvens blandt ældre arb.tagere	%	2000	37,5	25,0	54,6	37,4	39,0	36,6	29,3	45,1	27,3	27,2	37,9	29,2	51,7	41,2	64,3	50,5
9	Arbejdsløshed	%	2000	8,2	7,0	4,7	7,9	11,1	14,1	9,5	4,2	10,5	2,4	3,0	3,7	4,1	9,8	5,9	5,5
10	Ungdomsarbejdsløshed i.f.t. samlet befolk.	%	2000	7,8	6,5	5,3	4,6	11,3	11,4	7,1	3,3	11,8	2,5	4,0	2,9	4,2	11,1	5,5	8,3
11	Langtidsledighed	%	2000	3,6	3,8	1,0	4,4	6,1	5,9	3,7	1,6	6,3	0,7	0,8	1,0	1,6	2,8	1,7	1,5
12	Udgifter til social sikring i procent af BNP	%	1999	27,6	28,2	29,4	29,6	25,5	20,0	30,3	14,7	25,3	21,9	28,1	28,6	22,9	26,7	32,9	26,9
13	Aldersydelse i % af de samlede sociale ydelser	%	1999	46,0	43,0	38,0	42,1	50,7	46,2	44,2	25,2	64,0	41,4	41,5	47,4	43,7	35,1	39,5	46,1
14	Indkomstfordeling (Kvotient S80/S20)	Kvotient	1998	5,4	5,8	2,7	4,8	6,5	6,8	4,7	5,3	5,9	4,6	4,4	3,8	7,2	3,0	3,4	5,7
15a	Andel under fattigdomsgrænsen før sociale overførsler	%	1998	26	28	26	24	23	25	28	33	23	26	21	25	27	27	30	33
15b	Andel under fattigdomsgrænsen efter sociale overførsler	%	1998	18	16	9	16	22	19	18	17	20	12	12	13	20	8	10	21
16	Personer i jobløse husstande	%	2000	4,5	4,5	:	4,7	4,2	5,1	5,5	6,6	5,0	0,9	1,1	2,4	1,2	:	:	3,9
17	Kvindens repræsentation i nat. parlamenter	%	2001	23	23	38	32	9	28	10	13	11	17	35	28	20	37	44	18
18	Kvindens beskæftigelsesfrekvens	%	2000	54,0	51,5	71,6	57,1°	41,2	40,3	55,1	54,1	39,6	48,6°	63,6	59,5	60,3	64,3	69,3	64,8
19	Lønforskelle mellem mænd og kvinder	%	1998	84	93	90	81	87	86	88	80	91	83°	79	79	94	82°	82	76
20a	Forventet levetid ved fødslen - mænd	År	1999	74,6	74,3	74,0	74,5	75,5	75,3	74,9	73,5	75,5	73,7	75,2	74,4	71,7	73,7	77,1	74,8
20b	Forventet levetid ved fødslen - kvinder	År	1999	80,9	80,5	78,8	80,6	80,6	82,5	82,3	79,1	81,8	80,5	80,5	80,9	78,9	81,0	81,9	79,7
20c	Forventet levetid (ved fødslen) uden handicap - mænd	År	1996	63	65	62	63	67	65	60	64	67	61	63	62	59	56	:	61
20d	Forventet levetid (ved fødslen) uden handicap - kvinder	År	1996	66	69	62	69	70	68	63	67	70	64	63	66	61	59	:	62
21	Arbejdsmiljøet (alvorlige arbejdsulykker) Indeksstal(1994 = 100)		1998	90	116	121	89	79	115	89	96°	88	105	91	93°	93	88	118	79

* = Se bemærkningen i den relevante oversigt, Tallet kan være fra et andet år eller være begrænset på anden måde.

Hvordan hver enkelt nøgleindikator skal læses

- 3 I 2000 udgjorde antallet af personer på 65 år og derover i hele EU 24% af den del af befolkningen, der betragtes som værende i den erhvervsaktive alder (15-64 år)
- 4 Nettomigrationen i EU var i 2000 2,0 pr. 1000 indbyggere.
- 5 I 2000 havde 20% af de 18-24-årige i EU forladt uddannelsessystemet uden at afslutte et længere forløb end gymnasium eller tilsvarende (ungdomsuddannelse).
- 6 I EU som helhed var 8% af de 25-64-årige i gang med en almen/erhvervsfaglig uddannelse (i de sidste fire uger) i 2000.
- 7 63,2% af de 15-64-årige i EU var i beskæftigelse i 2000.
- 8 37,5% af de 55-64-årige i EU var i beskæftigelse i 2000.
- 9 8,2% af arbejdsstyrken (beskæftigede og jobsøgende) i EU var arbejdsløse i 2000.
- 10 7,8% af de 15-24-årige i EU var arbejdsløse i 2000.
- 11 3,6% af arbejdsstyrken (beskæftigede og jobsøgende) i EU havde været arbejdsløse i mindst et år i 2000.
- 12 I 1999 udgjorde udgifterne til social sikring i EU 27,6% af bruttonationalproduktet (BNP).
- 13 I EU som helhed udgør alders- og efterladteydelse den største del af udgifterne til social sikring (46,0% af de samlede ydelser i 1999).
- 14 På EU-plan modtog de fattigste 20% af befolkningen kun 8% af den samlede indkomst i 1998, medens de 20% rigeste modtog næsten 39%, dvs. 5,4 gange mere.
- 15a I EU som helhed ville 26% af befolkningen før sociale overførsler have levet under fattigdomsgrænsen i 1998.
- 15b I EU som helhed levede 18% af befolkningen rent faktisk efter sociale overførsler under fattigdomsgrænsen i 1998.
- 16 I EU som helhed levede 4,5% af personer i erhvervsaktive husstande (dvs. med mindst ét husstandsmedlem i arbejdsstyrken) i husstande uden beskæftigelse i 2000, dvs. ingen medlemmer af husstanden var i beskæftigelse.
- 17 I EU som helhed var 23% af pladserne i de nationale parlamenter besat med kvinder i 2001.
- 18 54,0% af de 15-64-årige kvinder i EU var i beskæftigelse i 2000.
- 19 I EU som helhed var kvinders gennemsnitlige bruttoindtjening pr. time 84% af mændenes, udregnet på grundlag af alle 16-64-årige lønmodtagere, der arbejder mindst 15 timer om ugen.
- 20a Den gennemsnitlige forventede levetid ved fødslen for en mandlig EU-borger var 74,6 år i 1999.
- 20b Den gennemsnitlige forventede levetid ved fødslen for en kvindelig EU-borger var 80,9 år i 1999.
- 20c I gennemsnit lever en mandlig EU-borger til det 63. år uden handicap (data fra 1996).
- 20d I gennemsnit lever en kvindelig EU-borger til det 66. år uden handicap (data fra 1996).
- 21 I 1998 forekom der i EU 10% (100-10=90) færre arbejdsulykker, der medførte over tre dages fravær pr. 100 000 beskæftigede end i 1994.

Eurostat Data Shops

Belgique/ België

Eurostat Data Shop Bruxelles/Brussel
Planistat Belgique
Rue du Commerce 124
Handelsstraat 124
B-1000 Bruxelles/Brussel
Tel. (32-2) 234 67 50
Fax (32-2) 234 67 51
E-mail: datashop@planistat.be
<http://www.datashop.org/>

Languages spoken:
ES, DE, EN, FR

France

INSEE Info service
Eurostat Data Shop
195, rue de Bercy
Tour Gamma A
F-75582 Paris Cedex 12
Tel. (33) 1 53 17 88 44
Fax (33) 1 53 17 88 22
E-mail: datashop@insee.fr
Member of the MIDAS Net

Man taler følgende sprog:
FR

Danmark

DANMARKS STATISTIK
Bibliotek og Information
Eurostat Data Shop
Sejrøgade 11
DK-2100 København Ø
Tlf. (45) 39 17 30 30
Fax (45) 39 17 30 03
E-mail: bib@dst.dk
<http://www.dst.dk/bibliotek>

Man taler følgende sprog:
DA, EN

Italia - Roma

ISTAT
Centro di informazione statistica
— Sede di Roma
Eurostat Data Shop
Via Cesare Balbo, 11a
I-00184 Roma
Tel. (39) 06 46 73 31 02/06
Fax (39) 06 46 73 31 01/07
E-mail: dipdiff@istat.it
Member of the MIDAS Net

Man taler følgende sprog:
IT

Deutschland

Statistisches Bundesamt
Eurostat Data Shop Berlin
Otto-Braun-Straße 70-72
(Eingang: Karl-Marx-Allee)
D-10178 Berlin
Tel. (49) 1888-644 94 27/28
Fax (49) 1888-644 94 30
E-Mail: datashop@destatis.de
<http://www.eu-datashop.de/>

Man taler følgende sprog:
DE, EN

Italia - Milano

ISTAT
Ufficio regionale per la Lombardia
Eurostat Data Shop
Via Fieno, 3
I-20123 Milano
Tel. (39) 02 80 61 32 460
Fax (39) 02 80 61 32 304
E-mail: mileuro@tin.it
Member of the MIDAS Net

Man taler følgende sprog:
IT

España

INE
Eurostat Data Shop
Paseo de la Castellana, 183
Oficina 011
Entrada por Estébanez Calderón
E-28046 Madrid
Tel. (34) 91 583 91 67
Fax (34) 91 579 71 20
E-mail: datashop.eurostat@ine.es
<http://www.datashop.org/>
Member of the MIDAS Net

Man taler følgende sprog:
ES, EN, FR

Luxembourg

Eurostat Data Shop Luxembourg
BP 453
L-2014 Luxembourg
4, rue Alphonse Weicker
L-2721 Luxembourg
Tél. (352) 43 35-2251
Fax (352) 43 35-22221
E-mail: dslux@eurostat.datashop.lu
<http://www.datashop.org/>
Member of the MIDAS Net

Man taler følgende sprog:
ES, DE, EN, FR, IT

Nederland	<p>STATISTICS NETHERLANDS Eurostat Data Shop — Voorburg Postbus 4000 2270 JM Voorburg Nederland Tel. (31-70) 337 49 00 Fax (31-70) 337 59 84 E-mail: datashop@cbs.nl</p> <p>Man taler følgende sprog: EN, NL</p>	United Kingdom	<p>Eurostat Data Shop Office for National Statistics Room 1.015 Cardiff Road Newport South Wales NP10 8XG UK Tel: (44) 1633 813369 Fax: (44) 1633 813333 E-mail: eurostat.datashop@ons.gov.uk</p> <p>Man taler følgende sprog: EN</p>
Portugal	<p>Eurostat Data Shop Lisboa INE/Serviço de Difusão Av. António José de Almeida, 2 P-1000-043 Lisboa Tel. (351) 21 842 61 00 Fax (351) 21 842 63 64 E-mail: data.shop@ine.pt</p> <p>Man taler følgende sprog: EN, FR, PT</p>	Norge	<p>Statistics Norway Library and Information Centre Eurostat Data Shop Kongens gate 6 Boks 8131 Dep. N-0033 Oslo Tel. (47) 21 09 46 42/43 Fax (47) 21 09 45 04 E-mail: Datashop@ssb.no</p> <p>Man taler følgende sprog: EN, NO</p>
Suomi/Finland	<p>STATISTICS FINLAND Eurostat DataShop Helsinki Tilastokirjasto PL 2B FIN-00022 Tilastokeskus Työpajakatu 13 B, 2. kerros, Helsinki P. (358-9) 17 34 22 21 F. (358-9) 17 34 22 79 Sähköposti: datashop@stat.fi http://tilastokeskus.fi/tk/kk/datashop/</p> <p>Man taler følgende sprog: EN, FI, SV</p>	Schweiz/ Suisse/ Svizzera	<p>Statistisches Amt des Kantons Zürich Eurostat Data Shop Bleicherweg 5 CH-8090 Zürich Tel. (41-1) 225 12 12 Fax (41-1) 225 12 99 E-mail: datashop@statistik.zh.ch http://www.statistik.zh.ch</p> <p>Man taler følgende sprog: DE, EN</p>
Sverige	<p>STATISTICS SWEDEN Information service Eurostat Data Shop Karlavägen 100 Box 24 300 S-104 51 Stockholm Tfn (46-8) 50 69 48 01 Fax (46-8) 50 69 48 99 E-post: infoservice@scb.se http://www.scb.se/info/datashop/eudatashop.asp</p> <p>Man taler følgende sprog: EN, SV</p>	USA	<p>HAVER ANALYTICS Eurostat Data Shop 60 East 42nd Street Suite 3310 New York, NY 10165 Tel. (1-212) 986 93 00 Fax (1-212) 986 69 81 E-mail: eurodata@haver.com</p> <p>Man taler følgende sprog: EN</p>

En ajourført liste over Eurostat Datashops findes på Eurostats hjemmeside <http://www.europa.eu.int/comm/eurostat/>